

NUORET JA KUNTA

Kunnalliset palvelut nuorten osallisuuden rakentajina

Mikko Laitinen ja Petrus Sipilä

NUORET JA KUNTA

Kunnalliset palvelut nuorten osallisuuden rakentajina

Mikko Laitinen ja Petrus Sipilä
Opinnäytetyö, syksy 2014
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK) /
Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön
suuntautumisvaihtoehto
Sosionomi (AMK) + kirkon nuori-
sotyöntekijän virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Laitinen, Mikko; Sipilä Petrus. Nuoret ja kunta – Kunnalliset palvelut nuorten osallisuuden rakentajina. Syksy 2014, 56 s., 3 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) / Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyöntekijän virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää kerätyn aineiston avulla nuorten tärkeiksi kokemat kunnalliset palvelut sekä kunnallisten palveluiden merkitys nuorten osallisuuden rakentumisessa. Lisäksi tavoitteena oli tarkastella nuorten osallisuuden ja syrjäytymisen suhdetta toisiinsa. Opinnäytetyö on jatkoselvitys Työyhteisöt ja kehittäminen -opintojakson hankeharjoittelulle.

Opinnäytetyön aineisto kerättiin teemahaastatteluilla ja ryhmätyöskentelyillä hankeharjoittelun aikana. Kokonaisuudessaan haastatteluihin ja ryhmätyöskentelyihin osallistui noin 60 KUUMA-seudulla asuvaa nuorta. Kerättyä aineistoa analysoitiin käyttämällä kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä.

Prosessi alkoi keväällä 2014 opiskelijoiden osallistuessa Työyhteisöt ja kehittäminen -opintojakson hankeharjoitteluun yhdessä kahden muun opiskelijan kanssa. Opiskelijoiden tehtävänä oli tehdä selvitys nuorten osallisuudesta ja paikallisesta kehittämisestä Keski-Uudenmaan kuntien alueella. Selvitys oli osahanke KUUMA-seudun tilaamaan Lähidemokratia-hankkeeseen. Tarve opinnäytetyön ja jatkoselvityksen tekemiselle nousi harjoittelun aikana opiskelijoita ohjanneelta, Lähidemokratia-hankkeessa mukana olleelta Diakonia-ammattikorkeakoulun opettajalta.

Työn tulokset osoittavat, että nuoret kokevat tärkeimmiksi kunnallisiksi palveluiksi erityisesti koulutuspalvelut sekä nuoriso- ja vapaa-ajan palvelut. Näillä palveluilla on myös merkitys nuorten osallisuuden rakentumiselle. Muiden aineistossa esille nousseiden palveluiden rooli on tukea edellä mainittujen palveluiden toimivuutta. Aineiston perusteella osallisuus ja syrjäytyminen ovat toisensa pois sulkevia tekijöitä; osallisuutta rakentamalla syrjäytymistä saadaan ehkäistyä.

Asiasanat: nuori, kunta, kunnalliset palvelut, osallisuus, syrjäytyminen, KUUMA-seutu

ABSTRACT

Laitinen, Mikko; Sipilä, Petrus. Youth and municipality – Communal services, builders of youth's participation. 56 p., 3 appendices. Language: Finnish. Autumn 2014.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services / Option in Christian Youth Work. Degree: Bachelor of social services.

The aim of the thesis was to sort out municipal services which youth attach great importance to, and the relevance of these services to the construction of young people's participation. Moreover, the aim was to study the ratio of young people's participation and exclusion towards each other. The thesis is a follow-up study to a project-traineeship of Working Communities and Development study course.

The material for the thesis was gathered using theme-interviews and group workings during the project-traineeship. In total about 60 young people living in KUUMA region attended the theme-interviews and group workings. The analysis of gathered material was done with qualitative research methods.

Process of the thesis began in the spring of 2014 when the students participated in the project-traineeship of Working Communities and Development study course along with two other students. The assignment was to make a study about youth's participation and local development in municipalities of Keski-Uusimaa region. The study was a part of Neighborhood Democracy project that was subscribed by KUUMA region. A teacher of Diaconia University of Applied Sciences, who counselled students and also took a part in Neighborhood Democracy project, recognized the need for this thesis and the follow-up study during the traineeship.

The results of this thesis show that young people attach a great importance to educational services, youth services and leisure services. These services also have a great influence to the construction of young people's participation. The material emerged other services that are needed to construct the participation of the youth. These services support the functionality of the actual constructing services. According to material participation and exclusion are exclusive factors to each other. Construction of participation prevents social exclusion.

Keywords: youth, municipality, communal services, participation, exclusion, KUUMA region

SISÄLLYS:

1	JOHDANTO	6
2	TAUSTAA	7
	2.1 KUUMA-seutu ja Lähidemokratia-hanke	8
	2.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	9
	2.3 Aikaisempia tutkimuksia	10
	2.4 Johtopäätökset aikaisemmista tutkimuksista	13
3	TYÖN LÄHTÖKOHDAT	16
	3.1 Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma.....	16
	3.2 Kunta palveluiden tuottajana	17
	3.3 Seurakunta palveluiden tuottajana	18
	3.4 Syrjäytyminen.....	19
	3.5 Osallisuus.....	21
	3.6 Nuori.....	22
4	TYÖN TOTEUTUS	24
	4.1 Aineiston kerääminen ja selvitysmenetelmät.....	24
	4.2 Aineiston analysointi.....	25
5	AINEISTOANALYYSI	28
	5.1 Koulutuspalvelut	28
	5.2 Vapaa-aika- ja nuorisopalvelut	30
	5.3 Kaavoitus- ja liikennepalvelut	33
	5.4 Päätöksenteko ja turvallisuus	35
	5.5 Sosiaali- ja terveystieteiden palvelut	37
	5.6 Seurakunnan nuorisopalvelut	38
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	42
	6.1 Keskeiset tulokset	42
	6.2 Tulosten kriittinen tarkastelu.....	43

6.3 Työn suhde lainsäädäntöön	44
6.4 Osallisuuden ja syrjäytymisen suhde	44
6.5 Jatkotutkimusaiheita	45
7 POHDINTA	46
7.1 Työn tulosten hyödyntäminen.....	46
7.2 Ammatillinen kasvu	46
LÄHTEET	48
LIITTEET	53
LIITE 1: Lupa haastattelujen tutkimuskäyttöön.....	53
LIITE 2: Teemahaastattelun runko	54
LIITE 3: Ryhmätyöskentelyn runko.....	55

1 JOHDANTO

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman (2012–2015) keskeisiä aihealueita ovat nuorten syrjäytyminen sekä osallisuuden kokemuksen vahvistaminen. Lisäksi nykyisessä kuntapoliittisessa keskustelussa mahdolliset kuntaliitokset vaikuttavat myös nuorille suunnattujen palveluiden rakenteeseen ja saatavuuteen.

Opinnäytetyö käsittelee nuorten kokemuksia kuntien palveluista ja niiden vaikutusta nuorten osallisuuden rakentumiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen. Työ on jatkoa Työyhteisöt ja kehittäminen -opintojaksossa suoritettuun hankeharjoitteluun, johon opinnäytetyön tekevät opiskelijat osallistuivat keväällä 2014. Tarve selvityksen tekemiselle nousi alkuperäisen hankkeen tilaajalta KUUMA-seudulta sekä hankkeessa mukana olleelta Diakonia-ammattikorkeakoulun lehtorilta.

Opinnäytetyössä on käytetty nuorten haastattelu- ja ryhmätyöskentelystä saatua aineistoa, aikaisemmissa tutkimuksissa tuotettua teoriaa, lainsäädäntöä sekä ajankohtaisia nuorisopoliittisia julkaisuja. Edellä mainittujen lähteiden avulla opinnäytetyössä muodostetaan kuva siitä, mitä palveluita nuoret haluavat kunnalta, miten lainsäädäntö määrittää kunnan toimintaa palveluiden järjestämisessä sekä miten palvelut tukevat nuorten osallisuutta.

Selvityksen tarkoituksena on kehittää myös opinnäytetyön tekijöiden ammattitaitoa ja lisätä tietoutta kuntasektorin toiminnasta sekä nuorten osallisuudesta ja syrjäytymisestä ilmiöinä. Molemmat opiskelijat ovat työskennelleet tai työskentelevät tälläkin hetkellä nuorten parissa, joten opinnäytetyön aihe sekä tuotettu aineisto tukevat heidän ammatillista kasvuaan.

2 TAUSTAA

Opinnäytetyön tekevät opiskelijat suorittivat harjoittelunsa osallistumalla Nuorten osallisuus ja paikallinen kehittäminen -hankkeeseen, joka on osahanke Keski-Uudenmaan kuntien KUUMA-seudun tilaamaan Lähidemokratia-hankkeeseen. Hankeharjoittelussa oli mukana myös kaksi muuta opiskelijaa, Joni Tuominen ja Aino Tuovila, jotka osallistuivat tasavertaisesti hankkeen tiedonkeruuseen sekä loppuraportin laatimiseen.

Hankeharjoittelun tarkoituksena oli kartoittaa kuntien nuorille tarjoamia erilaisia vaikuttamiskanavia ja selvittää niiden toimivuutta nuorten näkökulmasta. Hankeharjoittelun aineistoa kerättiin haastattelemalla KUUMA-seudun alueilla nuorten kanssa työskenteleviä virkamiehiä, sekä KUUMA-seudulla asuvia 13–18-vuotiaita nuoria, jotka olivat mukana jossakin nuorille suunnatussa vaikutuskanavassa. Näitä vaikuttamiskanavia olivat nuorisoparlamentit, nuorisovaltuustot sekä eri kouluasteiden oppilaskuntien hallitukset.

Hankkeessa aineistoa kerättiin pääasiassa ryhmä- ja yksilöhaastatteluilla. Haastattelumuotona käytettiin teemahaastattelua, jonka teemat oli määritelty etukäteen. Teemat pohjautuvat teoreettisiin pääkäsitteisiin ja selvityksen tutkimusongelmaan. Pääteemana toimivat kunnan palvelut sekä nuorten kokemus osallisuudesta ja kunnan toimivuudesta. Alateemoina toimivat nuorten käyttämät palvelut sekä kaupunkiympäristön toimivuus.

Haastatteluiden lisäksi järjestettiin tilaisuus, johon osallistui noin 40 nuorta eri puolilta Tuusulan kuntaa. Tilaisuudessa nuoret jaettiin ryhmiin, joissa he saivat pohtia vastauksia kysymyksiin: Millainen on unelmakunta? Millaista asuminen olisi unelmien paikassa? Miltä unelmien asuinpaikka näyttäisi? Miten unelmien kunta voisi syntyä? Minkälaiden asioiden päättämiseen unelmien asuinpaikkojen johtajat kysyisivät neuvoa lapsilta ja nuorilta?

Opinnäytetyön aineisto koostuu Nuorten osallisuus ja paikallinen kehittäminen - osahankkeen aikana toteutetuista ryhmätyöskentelystä ja ryhmähaastatteluista saadusta aineistosta. Kokonaisuudessaan analysoitavaa aineistoa on kerätty noin 60:ltä KUUMA-seudulla asuvalta nuorelta.

Aineiston analysoimiseksi valittiin valmiit teemat, joiden pohjalta aineistoa tarkasteltiin. Opinnäytetyöprosessin ensimmäisessä vaiheessa kartoitettiin nuorten tärkeiksi kokemat palvelut kunnassa. Seuraavaksi kerättyä aineistoa peilattiin jo olemassa olevaan teorian tietoon sekä pohdittiin, miten nuorten tärkeiksi kokemat palvelut mahdollisesti tukevat nuorten osallisuuden rakentumista.

Aineiston ja teorian tiedon pohjalta tarkasteltiin myös sitä, miten osallisuus ja nuorten tärkeiksi kokemat kunnalliset palvelut linkittyvät syrjäytymisen ehkäisyyn. Tarkastelun tukena käytettiin teoria-aineistoa sekä opinnäytetyön edellisissä vaiheissa analysoitua aineistoa.

2.1 KUUMA-seutu ja Lähidemokratia-hanke

KUUMA-seudun muodostavat pääkaupunkiseudun ympärillä sijaitsevat 10 kehyskuntaa. KUUMA-seutuun kuuluvat Hyvinkää, Järvenpää, Kirkkonummi, Kerava, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Sipoo, Tuusula ja Vihti. (KUUMA-seutu.)

Seutu on voimakasta muuttovoitto- ja kasvualuetta, ja se on osa pääkaupunkiseudun työssäkäyntialuetta. Alueen omista työpaikoista noin kaksi kolmasosaa on palvelualoilla. Vahvoja toimialoja ovat myös metalliteollisuus, logistiikka- ja kuljetusala. KUUMA-seutu on alue, jonka työttömyysprosentti on maan alhaisimpia. KUUMA-seudun vetovoimaan vaikuttavat aktiivinen väestö ja osaava työvoima, vireä yritystoiminta, loistavat liikenneyhteydet ja kehittyvä joukkoliikenne, laaja koulu- ja oppilaitosverkosto, monipuolinen ja turvallinen asuminen, ainutlaatuinen kulttuuriperintö sekä kansainvälistyvä ilmapiiri. (KUUMA-seutu.)

Lähidemokratia-hanke on Keski-Uudenmaan kuntien muodostaman KUUMA-seudun liikelaitoksen selvityshanke. Sen tavoitteena on selvittää KUUMA-seutuun kuuluvien kuntien paikallisen kehittämisen nykyiset toimintamuodot ja tavat, joita kunnat tarjoavat kuntalaisten osallisuuden edistämiseen. Lisäksi tarkoituksena on kartoittaa kuntalaisten keskeisimmät osallisuustarpeet ja kokemukset, eli asiat joihin kuntalaiset haluavat eniten vaikuttaa KUUMA-kuntien toiminnassa. Tavoitteena on myös kerätä tietoa valtakunnallisesti parhaista osallisuuden, paikallisen kehittämisen ja lähidemokratian käytännöistä, jotka ovat parhaiten sovellettavissa selvitettävään Keski-Uudenmaan kuntien kuntaliitokseen. KUUMA -seudun yhteistyökumppaneina hankkeen toteutuksessa ovat mukana Diakonia-ammattikorkeakoulu sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Hankkeen rahoituksesta vastaa Euroopan Unionin sosiaalirahasto. (Lähidemokratia-hanke)

2.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Kvalitatiivisen tutkimuksen haasteina tässä opinnäytetyössä ovat työn tekijöiden ennako-oletukset kerättyä aineistoa kohtaan. Vastaako aineisto todellisuudessa opinnäytetyössä käsiteltäviä teemoja ja kykenevätkö tekijät havaitsemaan mahdollisia ristiriitoja aineiston ja esitettyjen teemojen välillä?

Haasteina ovat myös tutkittava ryhmä ja tutkimusmenetelmät. Ovatko nuoret pystyneet tuottamaan aineistoa, joka vastaa opinnäytetyön kysymyksiin ja miten ryhmähaastattelut sekä ryhmätyöskentelymenetelmät vaikuttavat nuorten tuottamaan aineistoon? Miten ryhmädynamiikka on vaikuttanut nuorten vastauksiin ja ovatko ryhmätyöskentelyjen lähtökohdat olleet kaikille osallistujille samat (opettajien läsnäolo ja vaikutus työskentelyn tulokseen sekä ryhmien erilaiset ikäjakaumat ja koulutusaste)?

Luottamusta lisääviä tekijöitä tutkimukselle ovat aineiston laajuus, sekä osallistuneiden nuorten heterogeenisyys iän, asuinpaikan ja koulutusasteen mukaan. Aineiston laajuus heikentää merkittävästi yksittäisen henkilön tunnistettavuutta. Aineiston eettisyys on varmistettu keräämällä kaikilta haastatteluihin tai ryhmä-

työskentelyihin osallistuneilta lupa haastatteluiden tai ryhmätyöskentelyjen käyttämiseksi aineistossa. (LIITE 1.)

2.3 Aikaisempia tutkimuksia

Tämän tutkimuksen tueksi on valittu tutkimuksia, joiden aihealueet ovat samankaltaisia opinnäytetyön aiheen kanssa. Näitä tutkimuksia ovat Nuorisovaltuustojen henki, KidsOut!-tutkimushanke sekä "Miten nuo pienet ossaa ajatella niin fiksusti?" -selvitys. Seuraavissa kappaleissa tutkimukset, niiden tekijät ja aihealueet sekä keskeiset tulokset esitellään lyhyesti. Tätä osiota seuraa oma lunksa, jossa käsitellään tutkimusten tulosten hyötyä opinnäytetyölle.

Anu Gretschel on tutkinut nuorisovaltuustoja. Hänen tutkimusartikkelinsa "Nuorisovaltuustojen henki" käsittelee tutkimusta jonka hän suoritti vuosien 2005 ja 2007 välillä. Tutkimuksessa Gretschel haluaa selvittää, mistä tekijöistä nuorisovaltuuston jatkuvuus ja hyvä työilmapiiri ovat riippuvaisia. Hän käsittelee myös millaista tukea nuorisovaltuusto tarvitsee aikuisilta nuorisotyöntekijöiltä toimiakseen ja selviytyäkseen. (Gretschel 2007, 106.)

Gretschel kertoo kahden eri kunnan, Raahen ja Kajaanin, nuorisovaltuustoista. Artikkelin kirjoitusote on fenomenologinen, mikä tarkoittaa, että tekstiä kirjoitetaan uudestaan niin kauan, kunnes se vastaa täydellisesti tilanteen eläneiden, eli nuorten ja nuorisotyöntekijöiden kokemusta. Muuta aineistoa Gretschel on kerännyt haastatteleamalla nuorisovaltuutettuja ja työntekijöitä, sekä seuraamalla erilaisia kokouksia ja koulutustapahtumia. Hän on myös vetänyt itse osallisuuskeskusteluja edellä mainituille osapuolille. (Gretschel 2007, 106.)

Artikkelin yhteenvedossa Gretschel toteaa, ettei toimivan nuorisovaltuuston koaminen ole helppo tehtävä. Vaikka resurssit ja puitteet valtuuston toiminnalle ovat kunnossa kunnan puolelta, ongelmaksi muodostuvat henkisten resurssien puute. Gretschel nimeää henkisten resurssien puuttumisen "tekemisen meinigin" puutteeksi. Muita nuorisovaltuuston toimintaa haittaavia tekijöitä ovat sisäi-

set ristiriidat eri osapuolten kesken ja entisten nuorisovaltuustojen perinnön sekä siihen liittyvien velvollisuuksien ylläpito. (Gretschel 2007, 106.)

KidsOut!-tutkimushankkeessa tarkastellaan nuorten kulkemia koulumatkoja Helsingin ja Tampereen seuduilla sekä sitä, miten erilaiset kaupunkiympäristöt mahdollistavat aktiiviset kulkumuodot. Tutkimuksella on tavoitteena myös selvittää, millaisia lasten ja nuorten fyysiseen liikkumisaktiivisuuteen vaikuttavia tekijöitä, kaupungeissa on. (Hynynen ym. 2013, 211).

KidsOut!-tutkimushanke toteutettiin kahden korkeakoulun ja yhden instituutin toimesta. Mukana olivat Tampereen Teknillinen yliopisto, Aalto-yliopisto sekä UKK-instituutti, eli Urho Kekkosen Kuntoinstituutiosäätiön ylläpitämä instituutti, joka toimii sosiaali- ja terveysministeriön asiantuntijakeskuksena terveystieteiden alalla. (Hynynen ym. 2013, 210.) Tietoa tutkimukseen kerättiin PehmoGIS-kyselymenetelmällä. Nuoret saivat nimetä tutkimuksessa heille tärkeitä paikkoja, jotka oli jaettu kolmeen eri teemaan: tekeminen, tunteet ja sosiaalisuus. (Hynynen ym. 2013, 221.)

Tutkimuksen keskeisissä tuloksissa havaittiin, ettei kaupunkialueiden asumistiheys näytä lisäävän nuorten fyysisesti aktiivista koulumatkaliikkumista. Sen sijaan nuoret käyttävät ahkerasti julkisia liikennevälineitä, kun kaupunkiympäristö sen mahdollistaa. (Hynynen ym. 2013, 220.) Liikuntakäytöksen muuttamiseen tähtäävässä työssä korostetaan yksilöllisiä muutoksia objektiivisten ja koettujen ympäristötekijöiden lisäksi. Lasten ja nuorten kohdalla päätellään että liikunta-aktiivisuuden muutoksiin tarvitaan toimia, jotka toteutetaan samanaikaisesti monella eri tasolla. Esimerkkinä nostetaan koulujen välitunnit, joissa henkilökunnalla on tärkeä rooli motivoida ja opastaa nuoria/lapsia, luokkien välinen yhteistyö sekä koulun piha, jonka pitää mahdollistaa liikkuminen. (Hynynen ym. 2013, 224.)

"Miten nuo pienet ossaa ajatella nuin fiksusti?" on Lapsiasiainvaltuutetun toimiston selvityksiä sarjaan kuuluva selvitys, joka julkaistiin vuonna 2007. Selvityksen tarkoituksena oli kartoittaa lasten mielipiteitä omasta arkiympäristöstään. Selvityksen on kirjoittanut Anu-Leena Arponen. (Arponen 2007, 2.)

Selvityksessä kysyttiin lapsilta ja nuorilta mielipiteitä eri teemoista. Teemoja olivat kouluviihtyvyys, kuntien palvelut, turvallisuus ja pelot, alkoholipolitiikka sekä lasten ja nuorten vaikutusmahdollisuudet. Lapsia ja nuoria pyydettiin myös nimeämään yleensä heidän elämässään hyvin ja huonosti olevia asioita. (Arponen 2007, 4.)

Selvitys toteutettiin yhteistyössä opetusministeriön Osallistuva oppilas – yhteisöllinen koulu -hankkeen kanssa. Aineisto kerättiin hankkeeseen osallistuneiden perusasteen opettajien toimesta heidän kouluissaan. Kouluissa järjestettiin yhteistoiminnallisia ryhmäkeskusteluja, joihin osallistuivat oppilaskunnan hallituksia sekä muita lapsiryhmiä. Aineisto kerättiin elokuun ja lokakuun välisenä aikana vuonna 2006. Selvitykseen tuli yhteensä 68 vastausta ryhmäkeskustelujen pohjalta. Ryhmäkeskusteluihin oli tavalla tai toisella ottanut osaa 3484 lasta ja nuorta, joista hivenen yli puolet (56 %) oli yläkouluikäisiä. Tyttöjä ja poikia osallistui keskusteluihin lähes yhtä paljon. (Arponen 2007, 4.)

Selvityksen keskeisiä tuloksia ovat lasten tyytyväisyys ja arvostus koulua kohtaan, vaikka koulun ja opettajien toiminnassa havaitaan myös kehitystarpeita. Kunnallisista palveluista lapset ja nuoret arvostavat eniten liikunta- ja vapaa-ajan palveluita sekä kirjastoa. Vaikuttamismahdollisuuksista selvityksessä ilmenee että lapsilla ja nuorilla on halu vaikuttaa enemmän heitä koskeviin asioihin, erityisesti koulun opetukseen liittyviin asioihin. Koulussa halutaan myös vaikuttaa sosiaalisiin suhteisiin, eli koulu- ja luokkahenkeen. Osa lapsista ja nuorista toivoo myös vaikutusmahdollisuuksia kunnalliseen ja valtakunnalliseen päätöksentekoon. (Arponen 2007, 5.)

Lapset ja nuoret kokevat keskeiseksi vaikuttamisen ympäristöksi myös kodin. Lasten ja nuorten mielestä omassa kodissa saa vaikuttaa pukeutumiseen, ruoka-asioihin, rahankäyttöön sekä omaan ympäristöön kuten omaan huoneeseen. 94 prosenttia selvitykseen vastanneista lapsista ja nuorista on myös sitä mieltä että aikuisten tulisi vaikuttaa enemmän lasten ja nuorten elämään liittyviin asioihin. Lasten ja nuorten elämään liittyviä asioita, joihin he toivovat aikuisten vaikuttamista, ovat esimerkiksi lasten ja nuorten päihteidenkäyttö sekä kasvatuk-

seen liittyvä rajojen asettaminen, esimerkiksi kotiintuloaikojen muodossa. (Arponen 2007, 5)

2.4 Johtopäätökset aikaisemmista tutkimuksista

Gretschelin tutkimus tuo esille, kuinka dynaamista ja kokonaisvaltaista nuorten vaikuttaminen ja sen toteutuminen on käytännössä. Tärkeitä seikkoja ovat aikuisten tuen tarve toiminnan toteuttamisessa sekä nuorten oman motivaation merkitys osallisuuden kokemuksen kannalta. Tuloksissa korostuu se, kuinka olennaista uudelle toimintaan tulevalle nuorelle on tarjota ohjausta niin vanhempien valtuustolaisten taholta kuin työntekijöidenkin toimesta. Nuoret ovat laaja kirjo eri-ikäisiä ja erilaisilla valmiuksilla varustettuja henkilöitä, joiden tarpeet tuelle ja ohjaukselle ovat myös vaihtelevia.

Opinnäytetyössä käsitellään nuorten näkökulmasta toimivaa kuntaa. Demokratia, osallisuus ja vaikuttaminen ovat olennainen osa toimivuuden kokemusta. Edellä mainitut seikat, aikuisten tarjoama tuki ja ammattitaito sekä nuorten oma motivaatio toimintaan, sivuavat myös niitä nuorten toimintoja, joita opinnäytetyössä tutkitaan kunnan tasolla. Näitä toimintoja ovat harrastukset ja vapaa-aika sekä koulunkäynti ja sosiaaliset suhteet.

KidsOut!-tutkimushanke antaa opinnäytetyöhön olennaista tietoa nuorten liikkumisesta, nuorten tärkeiksi kokemista paikoista ja ajanviettotavoista sekä eri liikkumismuodoista, joita nuoret käyttävät eri paikkojen välillä. Huomionarvoista nuorten liikuntakäyttäytymisessä on heidän itsenäisen liikkumisensa määrä sekä joukkoliikenteen suosiminen. Nämä osoittavat että nuoret ovat omatoimisia liikkujia, jotka kykenevät tekemään päätöksiä ajanviettopaikoistaan.

Tärkeää tutkimustietoa on myös, että nuorten harrastamisen ja tekemisen paikat sijaitsevat kodeista kaikkein kauimpana sekä tärkeäksi koetut paikat liittyvät useimmiten sosiaaliseen toimintaan ja kanssakäymiseen. Myös liikuntakäyttäytymisen muodostuminen eri osa-alueista on olennaista, kun pohditaan nuorten

tarpeita kunnallisille palveluille ja esimerkiksi erilaisille liikunnallisille vapaa-ajanvieton mahdollisuuksille.

Lapsiasiainvaltuutetun tutkimus antaa olennaista tietoa opinnäytetyölle lasten ja nuorten mielipiteistä liittyen koulutukseen, kunnan palveluihin, nuorille suunnattuihin palveluihin sekä vaikuttamismahdollisuuksiin. Tärkeää on myös verrata miten verrannollisia opinnäytetyön aineiston tulokset ovat selvityksen tulosten kanssa.

Selvityksessä ilmenneitä kehitystarpeita koululle voi hyvin vertailla opinnäytetyön aineistona toimivan ryhmätyöskentelyn tuloksiin, jossa nuoret kuvailevat unelmien kouluun. Koulun kohdalla lapsiasiainvaltuutetun selvityksessä ilmeni että lasten ja nuorten mielestä kehitystarpeita ovat liian suuret opetusryhmät ja opettajan työn rakenne, joka ei mahdollista opettajalle riittävästi aikaa kuunnella oppilaitaan. Kouluviihtyvyyden parantamisessa nähdään myös kehitystarpeita. Lasten ja nuorten mielestä keskeistä kouluviihtyvyyden parantamisessa ovat koulun ja sen pihan fyysisen ympäristön kohentaminen sekä hyvät sosiaaliset suhteet koulukavereiden ja opettajien kanssa. (Arponen 2007, 4.)

Myös muita selvityksessä ilmenneitä toiveita koulun suhteen tulee verrata opinnäytetyön aineistossa esiintyneisiin näkemyksiin koulusta. Lapsiasiainvaltuutetun selvityksessä korostuu selkeä toive koulukiusaamisen kitkemisestä. Myös kouluruoan laatuun ja määrään halutaan kohennusta sekä ruokatunnin toivotaan olevan pitempi. Noin puolet vastanneista toivoo lisää kerho- ja harrastustoimintaa koulun yhteyteen. (Arponen 2007, 4.)

Selvitys tutki myös mitä kunnallisia palveluja lapset ja nuoret kokevat tärkeiksi. Tämä selvityksen tavoite on suoraan rinnastettavissa opinnäytetyön tavoitteeseen, jossa halutaan myös selvittää mitä kunnallisia palveluita nuoret kokevat tärkeiksi. Selvityksessä esiin tuotuja lasten ja nuorten parantamistarpeita kunnallisille palveluille on myös hyvä verrata opinnäytetyön aineistossa esiintyville nuorten toiveille kunnallisista palveluista. Selvityksessä lapset ja nuoret näkevät parantamisen varaa liikuntatilojen ja paikkojen määrässä. Eniten parannusta kaipaava tai kokonaan paikkakunnalle kaivattu liikuntapaikka on uimahalli. Nuo-

risopalvelujen kehittämiskohteet ovat nuorisotilojen määrän lisääminen sekä päihteettömien kahviloiden perustaminen. Noin puolet vastanneista kokee lasten ja nuorten alkoholin käytön ongelmalliseksi ja sen koetaan aiheuttavan turvallomuutta ja huolta nuorten hyvinvoinnista. (Arponen 2007, 5.)

3 TYÖN LÄHTÖKOHDAT

3.1 Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma

Valtioneuvosto on nuorisolain pohjalta velvoitettu hyväksymään joka neljäs vuosi Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman. Tällä hetkellä toteutetaan Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmaa vuosille 2012–2015. Kehittämisohjelman tavoitteet ovat hyvin samankaltaiset nuorisolain kanssa. Tavoitteina molemmilla on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja sosiaalista vahvistamista sekä parantaa kasvu- ja elinoloja. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012, 5.) Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman kolme kärkeä ovat osallisuus, yhdenvertaisuus ja arjenhallinta (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012, 4). Opinnäytetyön aiheeseen liittyy olennaisesti osallisuus ja aineistossa esiintyy myös viittauksia yhdenvertaisuuden merkityksestä nuorille.

Lapsi- ja nuorisopolitiikka on jaettu yhdeksään erilaiseen strategiseen tavoitteeseen. Tavoitteiden yläotsikot ovat osallisuuden kehittäminen, yhdenvertaisuuden eteenpäin vieminen, arjen rakentumisen seuranta ja valvonta sekä yhteistyön voimistaminen. Strategisten tavoitteiden toteutus tapahtuu eri ministeriöiden painotetuilla rooleilla sekä kuntien, kansalaisyhteiskunnan ja järjestöjen yhteistyöllä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012, 11–13.)

Nuorisopolitiikan strategioiden alle sijoittuvat käytännön tavoitteet liittyvät läheisesti opinnäytetyössä käsiteltyihin teemoihin. Käytännön tavoitteita ovat esimerkiksi lasten ja nuorten tasavertaisen osallistumisen mahdollistaminen kulttuuri- liikunta- ja vapa-ajantoimintaan, nuorisopalveluiden mahdollistaminen lähipalveluina, lasten ja nuorten mahdollisuus korkeatasoiseen koulutukseen sekä lasten ja nuorten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien lisääminen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012, 11.)

Nuorisopoliittinen kehittämisohjelma linjaa hallituksen lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämiskohteita. Kehittämisohjelma vaikuttaa merkittävästi esimerkiksi kunti-

en ja järjestöjen valtionavustuksiin. Valtioavustusten määrä vaikuttaa kuntien ja järjestöjen budjettien laatimiseen ja toiminnalle kohdennettaviin varoihin, eli luo raamit nuorisopoliittisten toimen taloudelliselle toteuttamiselle. Täten nuorisopoliittinen kehittämisohjelma vaikuttaa merkittävästi nuorille tarjottavien palvelujen määrään ja laatuun, joiden pohjalta nuorten mielipiteet kunnista ja järjestöistä osaltaan muodostuvat.

3.2 Kunta palveluiden tuottajana

Kunta on samanaikaisesti asukkaidensa demokraattinen paikallisyhteisö, hyvinvointipalveluiden järjestäjä, paikallisen elinvoiman kehittäjä ja yhteistyökumppani. Kunta on asukkaidensa elämisen, asumisen ja toiminnan ympäristö. Demokraattisena paikallisyhteisönä kunta vastaa asukkaidensa itsehallinnosta. Kunnalla on rooli poliittisena toimintakenttänä, jossa olennaisinta on erilaisten arvojen ja näkemysten välinen vuoropuhelu. Paikallisyhteisönä kunnalla on suuri merkitys alueensa asukkaiden identiteetin ja yhteisöllisyyden luoja. (Majoinen, Salenius 2012, 11.)

Kunta on hallinnollinen organisaatio, jonka tehtävänä on turvata kuntalaisensa perusoikeuksia ja toteuttaa julkisia palveluita paikallisella tasolla. Kunnan perustehtävän normatiivinen perusta on kuntalaisissa (1995), jonka ensimmäisen pykälän mukaan kunta pyrkii edistämään asukkaidensa hyvinvointia ja kestävää kehitystä alueellaan. Kunta vastaa jokaiselle kansalaiselle tärkeiden palveluiden järjestämisestä ja luo edellytyksiä kestäväälle kehitykselle. Kestävällä kehityksellä tarkoitetaan ympäristöllisesti, sosiaalisesti, taloudellisesti ja kulttuurisesti kestäviä ratkaisuja sekä paikallistalouden tuomaa jatkuvuutta kunnan alueelle. (Majoinen, Salenius 2012, 11–13.)

Kunnan itsehallinto on tärkeä lähtökohta paikallisten asioiden hoidossa ja valintojen teossa. Kuntien itsehallinto-oikeudesta on säädetty Suomen perustuslaissa (1999), jonka momentin 121 mukaan Suomi jakaantuu kuntiin, joiden hallinnon tulee perustua asukkaiden itsehallintoon. Itsehallinnon ansiosta samalla alueella asuvat ihmiset pystyvät hoitamaan yhteisiksi katsomiaan asioita ja te-

kevät valintoja oman alueensa hyvinvoinnin kehittämiseksi. Jokainen paikallinen yhteisö tekee omat ratkaisunsa ja toimii niiden päätösten mukaan.

Kunta muodostaa lasten ja nuorten välittömän lähiympäristön. Siihen sisältyvät esimerkiksi päiväkodit, leikkikentät, valaistut pyörätiet, jäähallit, nuorisotilat ja tuetut bussivuorot. Kunnan eri toimialat rakentavat puitteet, joissa lasten ja nuorten on hyvä kasvaa ja oppia. Kunta on toisaalta lähiympäristö, mutta myös toimija, jonka kunnallispoliittiset ratkaisut vaikuttavat lasten ja nuorten hyvän elämän edellytyksiin. Lapsiin ja nuoriin vaikuttavia päätöksiä ei tehdä ainoastaan nuorisotyön piirissä, vaan kaikilla toimialoilla on merkitystä lasten ja nuorten arkielämän kannalta. (Kiilakoski 2007, 8.)

3.3 Seurakunta palveluiden tuottajana

Suomen evankelis-luterilainen kirkko on jaettu alueellisesti rajattuihin seurakuntiin ja hiippakuntiin. Kirkon jäsen kuuluu siihen paikallisseurakuntaan, jonka alueella hän asuu. Seurakuntien alueet määräytyvät pääsääntöisesti kuntajaon mukaisesti. Suurten kaupunkien alueella saattaa toimia useita eri seurakuntia, jotka muodostavat yhdessä seurakuntayhtymän. Seurakuntayhtymiä on tosin muodostettu myös kuntarajojen yli. Suomessa evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuuluu 428 paikallista seurakuntaa. (Seurakunnat i.a.)

Seurakunnan tehtävät on määritelty kirkkolaissa (1993). Toteuttaakseen kirkon tehtävää seurakunnan tulee huolehtia jumalanpalvelusten pitämisestä, sakramenttien eli kasteen ja ehtoollisen toimittamisesta sekä muista kirkollisista toimituksista. Lisäksi seurakunnan tehtäviin kuuluu kristillisestä kasvatuksesta, opetuksesta, sielunhoidosta, diakoniasta ja lähetystyöstä huolehtiminen.

Seurakunnan toiminnan ydin on sunnuntain jumalanpalvelus. Sen lisäksi seurakuntien on mahdollista järjestää myös muita jumalanpalveluksia, kuten viikkomessuja tai sanajumalanpalveluksia. Muita kaikenikäisille suunnattuja työmuotoja ovat muun muassa erilaiset iltatapahtumat, kuoro- ja musiikkitoiminta, lähe-

tyspiirit, pienryhmät ja diakoniatyön puitteissa tapahtuva vapaaehtoistyö. (Toiminta i.a.)

Seurakuntien nuorille järjestämä toiminta alkaa useimmin rippikoulun järjestämisestä. Vaikka kirkosta eronneiden määrä on ollut viime vuosien aikana tasaisessa nousussa, on rippikoulun edelleen onnistunut säilyttämään suosionsa. Rippikoulun jälkeen monissa seurakunnissa on tarjolla monimuotoista nuorille suunnattua toimintaa, kuten illanviettoja, retkiä ja leirejä. Monilla paikkakunnilla seurakunta toimii myös paikallisen partiolippukunnan taustaorganisaationa (Toiminta i.a.).

Opinnäytetyössä seurakuntaa tarkastellaan yhtenä nuorille suunnattujen palveluiden tarjoajana kunnan ohella. Kerätyistä aineistosta selvitettiin, korostuuko seurakuntien tarjoamien palveluiden merkitys nuorten mielipiteissä, kun pohditaan nuorille suunnattujen palveluiden tärkeyttä.

3.4 Syrjäytyminen

Syrjäytyminen voidaan nähdä ilmiönä, joka koostuu laajoista psyykkis-aineellisista ongelmakokonaisuuksista. Syrjäytyminen voi tarkoittaa henkistä putoamista yhteiskunnan ulkopuolelle tai erilaisia päihderiippuvuuden ja/tai rikollisuuden muotoja. (Myrskylä 2012, 2.) Syrjäytymistä on käytetty merkitsemään myös yksilön tai kotitalouden joutumista taloudellisesti ja sosiaalisesti ongelmallisiin olosuhteisiin, joista mahdollisuudet palautua ennalleen ovat huonot. (Tulonjakotilasto 2009). Syrjäytymisen käsite viittaakin mitä erilaisimpiin hyvinvoinnin ongelmiin ja sosiaalisista yhteisöistä karsiutumisen muotoihin. (Lagström 2011, 7.)

Yksinkertainen tapa kuvata syrjäytymistä on siirtyminen vastakkaisesta tilasta toiseen. Voidaan kuvitella esimerkiksi henkilö, jolla on hyvä toimeentulo, mutta joka menettää työkykynsä sairauden vuoksi kokonaan. Ihminen voidaan myös syrjäyttää. Syrjäyttämällä tarkoitetaan, ettei henkilön mielipiteitä tai näkökanto-

ja kuulla ja hänen kansalaisuutensa sekä osallisuutensa asetetaan kyseenalaiseksi. (Laine, Hyväri, Vuokila-Okkonen 2010, 11.)

Syrjäytymiseen kuuluvat myös tunnistettavat riski- ja vaaratilanteet, joissa henkilön riski syrjäytyä on tavallista suurempi. Esimerkiksi nuorella syrjäytymisen riskiä kasvattaa monen erilaisen elämänmuutoksen kasautuminen melko lyhyen ajanjakson sisälle. Syrjäytyminen on prosessi, jossa nuori putoaa pois yhteiskunnan normaalitoiminnoista, kuten koulutuksesta, työelämästä, hyvinvointipalveluista, demokraattisesta päätöksenteosta ja sosiaalisista suhteista. (Laine, Hyväri, Vuokila-Okkonen 2010, 11.)

Syrjäytyminen on juurtunut terminä vahvasti käyttöön niin sosiaali- ja politiikan aloilla, kuin terveysalalla. Syrjäytyminen on kuitenkin itsessään ongelmallinen termi johtuen sen vääjäämättömyydestä tuottaa puheessa lähinnä toivottomuutta ja näköalattomuutta. Syrjäytymisen ongelmallisuutta terminä on käsitelty tiedeellisessä keskustelussa pitkään. (Laine, Hyväri, Vuokila-Okkonen 2010, 11–12.)

Syrjäytyminen-termin laaja-alaisuudessa on riski että käsite menettää sen erotelukyvyn. Syrjäytymisen rinnalla käytetään myös muita termejä, joita ovat esimerkiksi marginalisoituminen ja poissulkeminen. Syrjäytyminen voidaan nähdä muutosprosessina, jossa vaikuttavina tekijöinä ovat sekä yksilölliset tekijät että ympäröivä yhteiskunta. Myös näiden kahden osa-alueen välistä suhdetta voidaan tarkastella, kun pohditaan syrjäytymistä ja siihen johtavia syitä. (Lagström 2011, 7.)

Syrjäytyneet nähdään marginaalissa olevina tai huono-osaisina, joilla ei nähdä olevan samoja valmiuksia tai resursseja kuin valtaväestöllä. Tällainen luokkajako ja ihmisten jaottelu luo yhteiskuntaan stereotypioita, jotka osaltaan peittävät alleen aitoja kokemuksia hyvin- ja pahoinvoinnista. (Laine, Hyväri, Vuokila-Okkonen 2010, 13.)

3.5 Osallisuus

Osallisuus on termi, joka esiintyy useissa virallisissa asiakirjoissa. Se on läpäisyt politiikan kentän ja siitä on tullut virallinen käsite. Osallisuuden määritelmä kuitenkin vaihtelee käyttötilanteen mukaan. Alustavasti osallisuutta voidaan määritellä kuvailemalla sen vastakohtia tai niitä epäkohtia, joita osallisuuden edistämiseksi halutaan vähentää. Yleinen tapa ymmärtää nuorten osallisuuden merkitystä on kytkeä se syrjäytymisen ehkäisemiseen. Syrjäytynyt nuori ei ole osallisena siinä yhteiskunnassa, josta hän on syrjäytynyt. Pahimmillaan osallisuuden puute näkyy vieraantumisenä, jossa syrjäytynyt nuori on kadottanut suhteen itseensä, ympäristöönsä, työhönsä ja yhteiskuntaansa. (Kiilakoski 2007, 11–12.)

Osallisuus voidaan jakaa yksilölliseen ja yhteisölliseen elementtiin. Yksilön on koettava itsensä arvokkaaksi ja yhteisön on oltava sellainen, että yksilön osallisuus on mahdollista. Osallisuus on siis oikeutta omaan identiteettiin ja arvokkuuteen osana esimerkiksi perhettä, ryhmää, yhteisöä tai yhteiskuntaa. Oikeus identiteettiin sisältää yksilöllisiä ja sosiaalisia säikeitä. Identiteetti määrittää kuka tai millainen ihminen on sekä mihin ryhmiin hän kuuluu. Yhteisön on oltava sellainen, että yksilö pystyy elämään vapaasti ja tuomaan omia näkemyksiään julkisesti. Turvallinen ympäristö on osallisuuden kannalta keskeinen tekijä, sillä turvallisessa ympäristössä yksilö voi olla oma itsensä ilman pelon tunnetta. Osallisuus on myös todellisen vastuun kantamista ja saamista oman, toisten ja koko yhteisön toimintakyvystä. Se on sitoutumista toimintaan yhteisten asioiden parantamiseksi. Aito osallisuus ei perustu pelkkään vapaamatkustamiseen, vaan siinä korostuu myös vastuu. Osallinen ihminen on kiinnostunut ryhmän tai yhteisön toiminnasta ja hyvinvoinnista. (Kiilakoski 2007, 12–14.)

Edellä mainituissa näkökulmissa hahmotellaan osallisuuden ehtoja. Niissä korostetaan, että osallisuudessa on kysymys kuulumisesta johonkin itseä suurempaan kokonaisuuteen sen arvostettuna ja tärkeänä jäsenenä. Siinä korostuu myös yhteisön merkityksellisyys. Yhteisön on oltava valmis luottamaan siihen kuuluviin yksilöihin ja ottamaan heidät vakavasti. Osallisuuteen kuuluu oikeuk-

sia ja velvollisuuksia, sekä kuulumista ja vastuunkantamista. Osallisuus on yhtä kuin yksilön tunne ja yhteisön tila. (Kiilakoski 2007, 14.)

3.6 Nuori

Nuorisolaissa nuorella tarkoitetaan alle 29-vuotiasta henkilöä (Nuorisolaki 2006). Nuorisolain määritelmän mukaisia nuoria on Suomessa noin 1,9 miljoonaa (Tilastokeskus i.a.). Lastensuojelulaissa lapsi määritellään alle 18-vuotiaaksi ja nuori 18–20-vuotiaaksi (Lastensuojelulaki 2007). Kunnallisessa päätöksenteossa ja vaikuttamisessa nuoret voidaan jakaa alle- ja yli 18-vuotiaisiin. Yli 18-vuotiailla on suuremmat mahdollisuudet vaikuttaa, niin äänestämisen kuin valituksi tulemisen kautta. Alle 18-vuotiaiden vaikuttamisen mahdollisuudet ovat rajatummat, mutta kuitenkin nuorisolain turvaamat. (Aaltonen 2007, 22.)

Opinnäytetyössä nuorella tarkoitetaan 13–18-vuotiasta KUUMA-alueella asuvaa henkilöä. 13–18-vuotiaita nuoria on Kuuma-alueella 19 449 henkilöä (Tilastokeskus i.a). Opinnäytetyön aineisto koostuu noin 60 nuoren vastauksista.

Nuori nähdään lainsäädännön pohjalta kokonaisuutena, jonka hyvinvoinnin edistämiseksi tarvitaan kokonaisvaltaista toimintaa sekä monialaista yhteistyötä (Nuorisolaki 2006). Vaikka nuori itsessään on termi, jonka merkitys on erilainen riippuen esimerkiksi kulttuurillisesta kontekstista ja maan sosio-ekonomisesta kehityksestä, voidaan sen täsmentää olevan välivaihe lapsuuden ja aikuisuuden välillä (EU 2012, 147). Tähän liittyen esimerkiksi Euroopan unionin nuorisostrategiassa vuosille 2010–2018 on nostettu esiin kahdeksan keskeistä nuoria yleisesti koskevaa osa-aluetta, jotka ovat työllisyys ja yrittäjyys, koulutus ja työharjoittelu, sosiaalinen osallisuus, terveys ja hyvinvointi, osallisuus, vapaaehtoisaktiivisuus, kulttuuri ja luovuus sekä nuoruus suhteessa globaaliin maailmaan (EU 2009).

Edellä mainittuihin osa-alueisiin tukeutuen nuoren henkilön elämänvaiheeseen voidaan nostaa tärkeitä elämänmuutoksia, jotka kuvaavat nuoren kokonaisvaltaista kansalaisuutta yhteiskunnassa. Näitä elämänmuutoksia ovat esimerkiksi taloudellisesti huoltajista riippuvaisena olemisesta taloudellisesti itsenäiseksi ja asuinympäristön muutos lapsuudenkodista oman kodin perustamiseen mahdollisesti puolison kanssa. (EU 2012, 147.)

4 TYÖN TOTEUTUS

4.1 Aineiston kerääminen ja selvitysmenetelmät

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelu. Siinä edetään tiettyjen etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten varassa. Teemahaastattelun metodologiassa korostuvat ihmisten asioille antamat merkitykset, haastateltujen tulkinnat asioista sekä miten merkitykset ovat syntyneet vuorovaikutustilanteessa. Teemahaastattelun tarkoituksena on löytää merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tarkoituksen ja ongelmanasettelun tai tutkimustehtävän mukaisesti. Etukäteen valitut teemat perustuvat tutkitusta ilmiöstä jo tiedettyihin tietoihin. (Sarajärvi, Tuomi 2002, 77–78.)

Opinnäytetyön aineistossa käytettävän teemahaastattelun yläkäsite oli nuorten osallisuus. Haastatteluteemoina toimivat nuorten omat vaikuttamisen mahdollisuudet, omat harrastus- ja vapaa-ajanvieton mahdollisuudet sekä yleinen mielipide kunnan palveluista ja toiminnasta. Teemahaastattelu toteutettiin ryhmähaastatteluna ja siihen osallistui noin 10 toisen asteen opiskelijaa. (LIITE 2.)

Niin ryhmätyöskentely kuin ryhmähaastattelukin järjestettiin Lähidemokratia-hankkeen osana, kartoitettaessa nuorten vaikuttamismahdollisuuksia KUUMA-alueella. Menetelmien ideoinnissa ja toteuttamisessa olivat mukana opinnäytetyön kirjoittajien lisäksi Aino Tuovila ja Joni Tuominen, jotka osallistuivat myös Lähidemokratia-hankkeen toteuttamiseen ja loppuraportin kirjoittamiseen. (LIITE 3.)

Ryhmätyöskentelyyn osallistui noin neljäkymmentä nuorta peruskouluista ja lukioista Tuusulan alueelta. Ryhmätyöskentelyssä ryhmät tuottivat itsenäisesti aineistoa kysymyksiin vastaamalla. Kysymyksissä ryhmät saivat kuvailla unelmien kuntaa ja koulua. Kysymysten alle määritellyissä teemoissa ryhmät kuvasivat, millaista olisi asuminen unelmien kunnassa sekä miltä unelmien kunta näyttäisi. Koulun kohdalla ryhmät saivat kuvailla opiskelua unelmien koulussa sekä unelmien koulun ulkonäköä ja ympäristöä. Koulun kohdalla nuoret myös

pohtivat mitä asioita oppilaat saisivat päättää unelmien koulussa. Nuorten tuli myös pohtia ja kirjata ylös, millaisin keinoin unelmien koulu ja kunta voisivat syntyä sekä millaisissa asioissa kuntapäätäjät voisivat kysyä nuorilta neuvoa ja lapsilta.

4.2 Aineiston analysointi

Laadullisen tutkimuksen analyysivaihe koostuu kahdesta eri prosessista. Prosessit ovat havaintojen pelkistäminen ja arvoituksen ratkaiseminen. Seuraavissa kappaleissa esitellään yleisesti nämä analyysivaiheet sekä se miten niitä hyödynnettiin opinnäytetyön aineistoanalyysissä.

Havaintojen pelkistäminen voidaan jakaa kahteen osavaiheeseen. Ensimmäinen osavaihe on aineiston tarkastelu tietyn teoreettisen viitekehyksen läpi. Tässä havaintovaiheessa tarkastellaan aineistoa kulloisenkin kysymyksenasettelun perusteella ja tehdään raakahavaintoja. Aineistoa voidaan myös tarkastella useammasta eri näkökulmasta, mutta tällöin sama prosessi toistetaan erilaisen viitekehyksen ja kysymyksenasettelun kautta. (Alasuutari 2011, 40.)

Havaintojen pelkistämisen toinen osavaihe on havaintojen yhdistäminen. Siinä etsitään suuremmasta raakahavaintojen joukosta yhteinen piirre tai nimittäjä tai luodaan jokin tietty sääntö, jonka pohjalta luodaan pienempi joukko havaintoja, joilla on yhdistävä tekijä. (Alasuutari 2011, 40.) Laadullisessa analyysissä on tärkeää pyrkiä tiivistämään havainnot mahdollisimman suppeaksi havaintojen joukoksi (Alasuutari 2011, 45).

Arvoituksen ratkaiseminen tarkoittaa laadullisessa tutkimuksessa tulosten tulkintaa. Tässä tuotetun aineiston pohjalta ja siihen tehtyjen havaintojen pelkistämisen pohjalta tehdään merkitystulkintoja tutkittavasta ilmiöstä. (Alasuutari 2011, 44.) Aineiston tulkintavaiheessa uudet kysymyksenasettelut voivat johtaa uusiin aineiston pelkistämismvaiheisiin. Aineiston tulkintavaiheen tukena hyödynnetään kuitenkin myös tutkittavien erityisiä yksittäisiä tapoja, joilla he ilmaisevat

asian sekä tilastotietoa, muita tutkimuksia ja teoriakirjallisuutta. (Alasuutari 2011, 47.)

Opinnäytetyön aineiston prosessissa havaintojen pelkistämävaiheessa tarkasteltiin aineistoa viitekehyksessä ”Nuorten tärkeäksi kokemat palvelut”. Siinä poimittiin ryhmätyöskentelyssä ja -haastattelussa nuorten esiin nostamia palveluita ja jaoteltiin niitä ryhmittäin. Esimerkkeinä niistä ovat koulutus, vapaa-aika, kaavoitus, liikenne, päätöksenteko, turvallisuus ja sosiaali- ja terveystyö. Tässä työvaiheessa poimittiin myös yksityisten palveluntarjoajien tarjoamia palveluita, kuten järjestöjen ja seurojen tarjoamia harrastusmahdollisuuksia, ja liitettiin niitä edellä mainittujen ryhmien alle.

Havaintojen pelkistämisen toisessa osavaiheessa yhdistettiin ryhmiä ja havaintoja, joita oli löydetty. Esimerkiksi kaavoitus- ja liikennepalvelut yhdistettiin, samoin vapaa-aika- ja nuorisopalvelut. Päätöksenteko liitettiin turvallisuuteen. Tarkastellut palvelut liitettiin kunnalliseen kontekstiin ja lainsäädäntöön, jotka määrittelevät palvelun tarpeen ja toteutuksen perustan kunnissa. Sama palveluiden liittäminen toteutettiin myös yksityisten palvelujen kohdalla. Lopputuloksena saatiin yhdistettyä nuorten mielipiteet tärkeistä kunnallisista palveluista yhteen lainsäädännön kanssa.

Kolmannessa vaiheessa, jota kutsutaan arvoituksen ratkaisuksi eli tulosten tulokinnaksi, pohdittiin miten osallisuus rakentuu palveluiden kautta. Tässä työvaiheessa hyödynnettiin pitkälti lainsäädäntöä, nuorisotutkimusta ja tutkimuksista tehtyjä tilastoja. Niitä ovat esimerkiksi Nuorisobarometri, Nuorten vapaa-aikatutkimus sekä ajankohtaiset poliittiset ohjelmat, jotka määrittelevät nuorisotyön painoalueita sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Tarkoituksena oli luoda kokonaisuus, jossa osallisuuden rakentumiseen liittyvä teoria, eli lainsäädäntö, ajankohtainen nuorisotutkimus sekä poliittinen päätöksenteko yhdistetään nuorten mielipiteisiin ja näkemyksiin.

Johtopäätöksissä tulokset koottiin, niitä käsiteltiin kriittisesti ja työn keskeisten tulosten sekä käytännön suhdetta tarkasteltiin. Sama toteutettiin myös tutkimusmenetelmien kohdalla. Tässä osiossa myös tekijöiden opinnäytetyön teon

aikana muodostunut ajatusprosessi kirjoitettiin auki. Lisäksi opinnäytetyön tuloksia verrattiin muihin aiheesta tehtyihin tutkimuksiin ja pohdittiin, miten osallisuus ja syrjäytyminen linkittyvät toisiinsa.

5 AINEISTOANALYYSI

5.1 Koulutuspalvelut

Koulutuspalvelut ovat merkittävä osa kunnan palveluja. Kunnassa tarjotut koulutuspalvelut muodostuvat yhtenäisen kokonaisuuden, joka jatkuu läpi lapsen kouluajan esiopetuksesta lukioon tai ammatilliseen peruskoulutukseen. Kunta on vastuussa siitä että oppilaat ja opiskelijat saavat säädösten mukaista opetusta ja muita palveluita. Perusopetuksen ja toisen asteen kouluverkkoa on tiivistetty oppilas- ja opiskelijamäärien vähenemisen vuoksi muun muassa lakkauttamalla ja yhdistämällä pieniä kouluja ja oppilaitoksia, jotta opetusta pystyttäisiin järjestämään mahdollisimman laadukkaasti ja tuloksellisesti. Myös sähköistä oppimisympäristöä on pyritty hyödyntämään enemmän näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. (Majoinen, Salenius 2012, 101–102.)

Opinnäytetyön aineiston pohjalta tärkein kunnallinen palvelu on nuorten mielestä koulutus. Sitä vastoin aiemmin mainitussa Lapsiasiainvaltuutetun selvityksessä koulu oli vasta neljänneksi tärkein lasten ja nuorten kokema kunnallinen palvelu (Arponen 2007, 27). Opinnäytetyön aineistossa nuorten mielestä hyvän koulun edellytyksiä ovat työrauha ja turvallisen opiskeluympäristön rakentaminen. Koulukiusaamiseen tulisi nuorten mielestä puuttua enemmän ja heikommin suoriutuvien opiskelijoiden tulisi nuorten mielestä saada enemmän tukea opettajien ja kanssaopiskelijoiden toimesta.

Erilaisia oppijoita voisi ottaa huomioon esimerkiksi laajentamalla oppilaitosten koulutustarjontaa ja kokeilemalla erilaisia opetusmenetelmiä. Myös opetuksen laatuun tulisi kiinnittää enemmän huomiota. Nuoret haluavat ammattitaitoista ja yhdenmukaista opetusta, joka takaisi tasavertaiset lähtökohdat eri koulujen opiskelijoille.

Hyvässä koulussa saa apua ongelmiin eikä ole kiusaamista

Erilaisia ja monipuolisia opiskelumenetelmiä ja miellyttävä oppimisympäristö – opiskelun pitäisi olla palkitsevampaa.

Nuoret viettävät paljon aikaansa kouluympäristössä ja sen vuoksi aineistossa nousi usein esiin myös kouluviihtyvyys. Nuoret haluavat että heidän mielipiteensä otettaisiin huomioon, kun suunnitellaan ja toteutetaan koulun sisustamista ja yleistä ulkoasua. Koulun ulkoasuun ja viihtyvyyteen panostaminen antaa nuorille paremmat puitteet opiskelulle ja parantaa nuorten opiskelumotivaatiota. Aineiston perusteella nuorten kouluviihtyvyyteen vaikuttavat erityisesti hyvät puitteet sisältävät opiskelu- ja välituntitilat sekä riittävän monipuolinen ja vaihteleva kouluruoka. Alla on muutamia aineistosta nostettuja nuorten ehdotuksia kouluviihtyvyyden parantamiseksi opiskelu- ja välituntitiloissa.

Ei pelkkää harmaata – väriä seiniin!

Oppilaiden kädenjälki näkyisi sisustuksessa ja ulkoasussa!

Pidetään luokassa verhot auki.

Enemmän paikkoja viettää välituntia.

Hyvää ruokaa ja joskus erilaisia ruokateemoja viikoittain.

Kunnan tarjoamista palveluista koulutuspalveluilla on huomattava vaikutus nuorten osallisuuden rakentumiseen. Sosiaalisesti ja yhteiskunnallisesti aktiivinen lapsuus tukee nuoren kasvua aktiiviseksi kansalaiseksi. Kun koulu toimii aktiivisesti osallistavana yhteisönä, se tarjoaa myös nuorille mahdollisuuden aktiiviseen yhteiskunnalliseen toimintaan. Osallisuuden ja osallistumisen tarve eivät kuulu nuorten perustarpeisiin, vaan ne tarvitsevat hyvät edellytykset kehityäkseen (Nousiainen 2007, 7). Tukeakseen nuorten aktiivista kansalaisuutta koulujen tulisi tutustuttaa oppilaat demokratiaan ja demokraattiseen päätöksentekoon esimerkiksi aktiivisen oppilaskuntatoiminnan kautta. Osallisuuden vahvistaminen on tärkeä osa koulun kasvatuksellista tehtävää, sillä kodin lisäksi nuoret viettävät koulussa suuren osan elämästään.

Aineistoa tarkastellessa herää ajatus siitä, otetaanko nuorten mielipiteitä tarpeeksi huomioon kouluissa. Perusopetuslakiin (1998) tehty uudistus velvoittaa kouluja edistämään oppilaidensa osallisuutta oppilaskuntien avulla. Laakisääteisyystään huolimatta oppilaskuntien aktiivisuutta ja toimivuutta on vaikea valvoa. Aineistoa kerätessä opinnäytetyön tekijät tutustuivat eri koulujen oppilaskuntiin. Oppilaskuntien rooli oppilaiden osallistajana vaihteli merkittävästi koulujen välillä. Osassa kouluista oppilaskuntia on olemassa, mutta niiden olemassaolo ei näy koulujen arjessa millään tavalla. Oppilaskuntien toimivuutta tulisi valvoa enemmän, jotta perusopetuslain mukainen nuorten osallisuus varmasti toteutuisi.

Opettajien aktiivisuudella ja asenteella tuntuu olevan suuri merkitys oppilaskuntien toimivuuteen ja nuorten osallisuuden rakentumiseen. Uusille ideoille avoin ja rohkaiseva ilmapiiri antaa nuorille kokemuksen, että heistä välitetään, heidän mielipiteensä ovat tärkeitä ja niitä pyritään ottamaan huomioon koulua koskevia päätöksiä tehdessä.

Nuorten mielipiteiden huomiotta jättäminen heikentää oppilaiden ja opettajien välisiä suhteita, jolloin yhteisöllisyys, työrauha ja positiivinen oppimisilmapiiri saattavat heikentyä, niin luokassa, kuin koko koulussa. Välinpitämättömyys saattaa myös johtua siitä, että liian suuret luokkakoot ja valtava työmäärä pitävät opettajat niin kiireisinä, ettei oppilaiden kuuntelemiselle löydy riittävästi aikaa (Arponen 2007, 24).

5.2 Vapaa-aika- ja nuorisopalvelut

Kuntia velvoittaa liikuntalaki. Sen perusteella kuntien tulee luoda kuntalaisilleen edellytyksiä liikkumiseen erilaisin toimenpitein. Toimenpiteitä ovat alueellisen ja paikallisen liikuntayhteistyön kehittäminen, terveyttä edistävän liikunnan järjestäminen, liikuntapaikkojen tarjoaminen sekä kansalaistoiminnan tukeminen. (Liikuntalaki 1998.)

Keskeisiä liikuntapalveluiden tarjoajia kuntien sisällä ovat erilaiset liikuntajärjestöt, kuten eri liikuntaseurat ja -yhdistykset sekä yksityiset liikuntayritykset. Kunnalla on vastuu muodostaa eri toimijoiden palveluista toimiva kokonaisuus kunnan sisällä. Tässä muodostamisessa kunnan liikuntasuunnittelulla on tärkeä rooli. Kunta myös tukee avustuksin eri liikuntapalveluita järjestäviä tahoja. Lisäksi kunnalla on vastuu maankäytön suunnittelussaan huomioida että lähiöiden yhteyksiin on varattu riittävä tila rakentaa erilaisia liikuntapaikkoja, joissa myös lähiliikunta mahdollistuu. (Majoinen, Salenius 2012, 109.)

Nuorisolaki velvoittaa kuntia järjestämään nuorille toimintatiloja sekä erilaisia nuorisopalveluita. Näihin palveluihin kuuluvat esimerkiksi liikunnalliset ja kulttuuriset nuorisotoiminnot. Nuorisotyön perustana on monialainen yhteistyö. Kunta toimii yhteistyössä eri nuorisoyhdistysten sekä – järjestöjen kanssa. Kunnilla on merkittävä rooli nuorisopalveluiden tuottajana, sillä vuonna 2012 kunnissa oli yhteensä yli 1000 nuorisotilaa sekä yli 200 nuorten työpajaa. (Majoinen, Salenius 2012, 109.)

Aineiston pohjalta vapaa-aikatoimen ja sivistystoimen palvelut ovat nuorten mielestä tärkeitä. Kunnasta riippuen joko vapaa-aika- tai sivistystoimi voi olla vastuussa nuoriso- ja vapaa-ajan palveluiden järjestämisestä. Nuorten mielestä vapaa-ajan palveluissa on tärkeää erilaiset liikuntamahdollisuudet ja harrastustoiminnan mahdollisuudet. Nuoret kaipaavat erityisesti monipuolista harrastustarjontaa. Myös omatoiminen liikunta on nuorille tärkeää. Omatoimisen liikunnan kohdalla kaivataan sekä ulkoliikuntapaikkoja, kuten lenkkipolkuja että kunnan tarjoamia kuntosaleja. Kysymyksiin nuorten vapaa-ajanvieton paikoista ja aktiviteeteista nuorilla oli seuraavanlaisia mietteitä.

Salil.

Treeneis.

(Kunnan alueella) on ihan hyvät harrastusmahdollisuudet, mut kaikkii lajeja ei oo tarjolla. Joskus pitää mennä toiseen kuntaan et voi harrastaa jotain lajia, esim käsipalloo.

Myös vapaa-ajanviettopaikat ja nuorisopalvelut mainittiin nuorten toimesta usein. Nuorisotoiminnassa ja vapaa-ajanvieron paikoissa nuoret kokevat tärkeäksi sekä kunnalliset nuorisotilat että seurakunnan tarjoamat nuorisopalvelut. Vapaa-ajanviettoon nuoret kertovat kaipaavansa monipuolisia palveluita. Monipuolisina palveluina nuoret näkevät esimerkiksi erilaiset viihdepalvelut ja ravintolat. Nuoret haluavat myös palveluiden keskittämistä niin, että vapaa-ajan tarpeelliset palvelut olisivat helposti saatavilla ja toisiaan lähellä. Monipuolisten vapaa-ajan palveluiden rakentuminen liittyy myös vahvasti kaavoitukseen, jossa kunta määrittää esimerkiksi liiketiloille myönnettäviä kiinteistöjä ja sijainteja. Kysyttäessä nuorilta, missä he tapaavat ystäviään ja viettävät aikaa, oli heillä seuraavia vastauksia.

Ai nuorisotalo? Aa, joo kyl me siel käydään, aika paljon siel näkee kavereita just.

Joo, mä käyn isostoiminnassa.

Kunnassa pitää olla shoppailupaikkoja, viihde-elämää, ravintoloita ja baarikulttuuri huipussa. Pitäisi olla hyvien kulkuyhteyksien päässä

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelmassa sekä Euroopan unionin nuorisostrategiassa yhtenä päätavoitteista on lasten ja nuorten osallisuuden edistäminen. Keskeisenä keinona osallisuuden edistämiseksi nähdään tasavertaisten mahdollisuuksien takaaminen kulttuuri-, liikunta ja vapaa-ajantoimintaan osallistumiseen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012, 48.) Osallisuuden rakentuminen vaatii osallistumisen ja vaikuttamisen kokemuksia sekä yhteisöjä ja muita ihmisiä. Luontaisia ympäristöjä lapsille ja nuorille ovat koulun lisäksi vapaa-ajan toiminnot, kuten harrastukset ja sosiaalisen kanssakäymisen paikat, joissa he tapaavat vertaisiaan (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012, 6.)

Nuoret ja lapset viettävät merkittävän osan vapaa-ajastaan eri harrastusten ja nuorisopalveluiden piirissä. 13–18 ikävuoden välillä nuorista enemmistö, hie- man yli 80 prosenttia, kertoi että heillä on vähintään yksi harrastus. Nuoriso-

talolla kavereita tapaavia oli samassa ikäryhmässä noin 20 prosenttia vastan-
neista. (Myllyniemi, Berg 2013, 34, 40)

Aikaisemmin työssä esitelty osallisuuden rakentuminen vaatii osallisuuden ko-
kemusten ja yhteisön lisäksi yksilön vastuun kantamista yhteisön toimintakyvys-
tä sekä yhteisöltä kykyä tuottaa osallistujalleen turvallisen ja luottamusta herät-
tävän ympäristön. Sekä vapaa-ajan harrastusten että nuorisotoiminnan tavoit-
teena on tarjota näitä kokemuksia lapsille ja nuorille.

Nuorisotalolla nuoret vaikuttavat sekä yksilöinä että ryhmänä. Yhteisönä nuori-
sotalolla ovat muut nuoret sekä nuoriso-ohjaajat, jotka tarjoavat nuorille erilaisia
vapaa-ajanvieton tapoja ja viettävät heidän kanssa aikaa. Samalla rakennetaan
myös yhteisön ja nuorten välistä luottamusta. Harrastuksissa lapsi kantaa vas-
tuuta omasta ja muiden toiminnasta. Harrastuksissa yhteisön roolin täyttävät
muut harrastajat ja luottamus rakentuu onnistumisen tunteiden ja yhdessä te-
kemisen myötä. Luottamusta, turvallisuutta sekä rajoja luovat myös valmentajat
tai esimerkiksi kerhojen vetäjät.

5.3 Kaavoitus- ja liikennepalvelut

Kunta vastaa alueensa maankäytön suunnittelusta ja kaavoituksesta. Kuntien
välinen yhteistyö maankäytössä, asumisessa, liikenteessä ja palveluiden järjes-
tämässä on etenkin kaupunkialueilla lisääntynyt. Se on tulevaisuudessa yhä
tarpeellisempaa, sillä kuntalaisten työ- ja asiointimatkat suuntautuvat seuduilla
kuntarajoista riippumatta. Kunta on vastuussa myös asemakaavoitetun alueen-
sa liikennesuunnittelusta. Suunnittelun tavoitteena on luoda eri kulkemistavat
huomioon ottava toimiva liikennejärjestelmä. Järjestelmän on palveltava hyvin
maankäyttöä, aiheutettava mahdollisimman vähän ympäristöhäiriöitä ja oltava
mahdollisimman taloudellinen. Avainasemassa suunnitelman teossa on liiken-
neturvallisuus. (Majoinen, Salenius 2012, 110-12.)

Nuoret nimesivät myös kaavoitus- ja liikennepalvelut yhdeksi tärkeimmistä kun-
nan tarjoamista palveluista. Aineistossa nuoret toteavat olevansa riippuvaisia

kunnan tarjoamista julkisen liikenteen palveluista pitkien välimatkojen vuoksi. Kokemukset näiden palveluiden toimivuudesta olivat kaksijakoisia. Pitkien välimatkojen mahdollistama rauhallisuus ja luonnonläheisyys haja-asutusalueilla nähdään mielekkäänä, mutta palveluiden saatavuus näillä alueilla on heikkoa. Julkisen liikenteen palveluita tulisi lisätä asuinalueiden ja palvelukeskusten välille. Toinen vaihtoehto nuorten mielestä on tuoda palveluita lähemmäs asutuskeskuksia, mikä koetaan pitkällä tähtäimellä kestävästä kehityksestä kannalta paremmaksi ratkaisuksi. Nuoret arvioivat kaavoitus- ja liikennepalveluita aineistossa seuraavasti:

Tilaa asua ja luonto ja kaupunki tasapainossa.

Täällä on pitkät välimatkat kaikkialle.

Hyvät kulkuyhteydet ja toimiva joukkoliikenne on tärkeää.

All in one palveluiden suhteen olisi hyvä, eli kaikki löytyisi samasta paikasta.

Tuetaan kestävästä kehitystä!

Vapaa-aika- ja koulutuspalvelut ovat sijainniltaan hyvin eriäviä. Myös aiemmin mainittu KidsOut!-tutkimushanke osoitti selkeästi, että esimerkiksi harrastuspaikkojen etäisyydet nuorten kodeista ovat pitkiä.

Joukkoliikenteen rooli osallisuuden rakentamisessa on mahdollistaa nuorten pääsy osallisuutta tukevien palveluiden piiriin ja tarjota nuorille tasavertaiset mahdollisuudet osallisuuden rakentamiseen. Aineistossa tuotiin esiin joukkoliikenteen suhteen toive maksuttomuudesta. Osallisuuden rakentamisessa ja joukkoliikenteen rakentamisessa on huomioitava myös taloudellinen näkökulma ja perheiden eriävät maksukyvyt.

Joukkoliikenteen pitäisi olla ilmaista.

5.4 Päätöksenteko ja turvallisuus

Päätöksentekoa kunnissa säätelee Suomen perustuslaki, kuntalaki sekä hallintolaki. Perustuslaki määrittelee, että päätöksenteon tulee olla lakiin perustuvaa eli oikeusvaltioperiaatteella toteutuvaa sekä toteuttaa hyvän hallinnon takeita, joita ovat oikeus saada asia käsiteltyksi ilman aiheetonta viivytystä, käsittelyn julkisuus, oikeus tulla kuulluksi, päätöksen perustelu sekä oikeus hakea päätöksiin muutosta riippumattomalta tuomioistuimelta. (Suomen perustuslaki 1999.)

Myös hallintolaki säättää hyvän hallinnon perusteista. Hyvän hallinnon perusteisiin kuuluvat säädökset viranomaisten oikeusperiaatteista, jotka tulee ottaa huomioon päätöksenteossa. Keskeisiä oikeusperiaatteita ovat yhdenvertaisuusperiaate, joka velvoittaa tasapuoliseen kohteluun ja syrjimättömyyteen päätöksenteossa, tarkoitussidonnaisuuden periaate, jonka mukaan viranomaisilla ei saa olla toiminnassaan vääriä vaikuttimia sekä objektiviteettiperiaate, joka velvoittaa viranomaisilta asiallista ja puolueetonta toimintaa. (Hallintolaki 2003.) Kuntalaki määrittää päätöksenteossa esimerkiksi hallinnon kokousmenettelyt, valtuuston työjärjestyksen ja säättää asukkaiden valitseman valtuuston päätösvallassa. (Kuntalaki 1995.)

Kuntien järjestämän turvallisuustyön keskeinen työkalu on paikallinen turvallisuussuunnitelma, jonka tavoitteena on ennaltaehkäistä ja torjua onnettomuuksia ja tapaturmia, rikoksia ja häiriöitä sekä parantaa ihmisten turvallisuuden tunnetta. Suunnitelman laatii kunnan virkamiesjohto poliisin ja pelastuslaitoksen sekä paikallisten yhteisöjen, kuten elinkeinoelämän, seurakuntien ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Kunnanvaltuuston tehtävänä on seurata suunnitelman toteutumista valtuustokauden aikana. (Kuntien turvallisuussuunnittelu 2014.)

Kunnan päätöksentekoon liittyvissä palveluissa nuoret pitävät tärkeänä kunnallisten päättäjien ymmärryksen nuorten elämäntilanteesta.

Halutaan päteviä poliitikkoja – poliittisten päätöksentekijöiden ymmärrys nuorten tarpeista on tärkeää

Nuorten mielestä on tärkeää, että kunnallinen päätöksenteko antaa heille mahdollisuuksia toteuttaa omia unelmiaan ja luo ihmisille samankaltaiset lähtökohdat. Tärkeitä teemoja päätöksenteossa ovat nuorten mielestä yhteisöllisyys, sananvapaus sekä monikulttuurisuuden edistäminen.

Kunnassa pitää olla mahdollisuus toteuttaa omia unelmiaan.

Monikulttuurisuutta ja hyvä yhteishenki.

Nuoret haluavat elää ympäristössä, jossa he kokevat olonsa hyväksytyksi ja turvalliseksi. Virkavallan näkyvä läsnäolo ja tiivis yhteisöllisyys kuntalaisten kesken auttavat nuorten mielestä turvallisuuden tunteen kasvamisessa. Rikollisyyteen ja ilkeiden tekojen tulisi puuttua kovemmin rauhallisen ympäristön turvaamiseksi, mikä nuorten mielestä auttaisi tiettyjä alueita pääsemään irti ongelmälähiön maineesta. Maahanmuuttajataustaisia asukkaita ajatellen tähän auttaisi myös tasa-arvoisten lähtökohtien luominen kaikille kunnan asukkaille.

Kunnassa tulee olla turvallista ja mahdollisuus rauhalliseen elämään.

Ei slummeja, eikä ongelmälähiöitä. Ei alkoholismia/päihteitä katukuvassa.

Nuorten osallisuuden kasvun kannalta kuntien päättäjillä on merkittävä rooli, sillä kunnan tulee järjestää nuorille mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Nuoria on myös kuunneltava heitä koskevissa asioissa. (Nuorisolaki 2006.) Nuorisolain mukaan kunnan on järjestettävä nuorille oma vaikuttamiskanava, jonka kautta nuoret tulevat kuulluksi ja pystyvät vaikuttamaan itseään koskeviin asioihin. Vaikuttamiskanavan toimivuuden ja osallisuuden kehittymiseksi päättäjien on kyettävä ottamaan nuorten mielipiteet huomioon sekä suhtautumaan vakavasti vaikuttamiskanavan kautta tulleisiin ehdotuksiin tai aloitteisiin. Vaikuttamiskanavien on-

gelma on siinä, että jos nuoret eivät saa ääntään kuuluviin, vaikuttamiskanava menettää mielekkyytensä, eikä edistä osallisuuden rakentumista.

Lain perusteella poliittisen päätöksentekoon osallistuminen edistää nuorten osallisuuden rakentumista. Nuorten osallistaminen poliittiseen päätöksentekoon on kuitenkin hankalaa, jos päätöksenteossa ei pystytä tarjoamaan nuorille heitä kiinnostavia ja heille soveltuvia osallistumisen muotoja. Nuorille suunnattujen osallistumisen muotojen avulla kyettäisiin uudistamaan demokratiaa sekä edistämään myös nuorten osallisuutta. (Schoultz 2010, 103.)

5.5 Sosiaali- ja terveystalvelut

Terveydenhuoltolaissa säädetään kunnallisten terveystalveluiden sisällöstä. Sen mukaan samaan sairaanhoitopiiriin kuuluvien kuntien on laadittava yhteinen terveydenhuollon järjestysuunnitelma, jonka tavoitteena on edistää alueellista yhteistoimintaa terveystalveluiden järjestämisessä ja tuottamisessa sekä palveluiden yhteensovittamisessa. Kunnat järjestävät terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen sekä perusterveydenhuollon terveystkeskuksissa joko itse, yhdessä toisten kuntien kanssa tai hankkien palveluita yksityisiltä palveluntarjoajilta. (Terveydenhuoltolaki 2010.) Terveydenhuollon toimintaa on viime vuosien aikana kehitetty siten, että palveluja järjestetään suuremmille väestöpohjille. Järjestelmä on kuitenkin edelleen pirstaleinen, mutta sitä on pyritty kehittämään muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisella kehittämisohjelmalla, jonka painopisteinä ovat olleet asiakkaan aseman vahvistaminen ja osallistaminen oman hoitonsa toteutukseen sekä ammattiryhmien välisen työnjaon kehittäminen. (Majoinen, Salenius 2012, 89–91.)

Sosiaalihuoltolain mukaan jokaisella kuntalaisella on lakisääteinen oikeus tarpeen mukaiseen sosiaalihuoltoon. Sosiaalihuoltoon sisältyvät sosiaalipalvelut ja etuudet sekä viimesijainen toimeentuloturva eli toimeentulotuki. Kunnan velvollisuus on huolehtia sosiaalipalveluiden ja sosiaalihuollon erityispalveluiden järjestämisestä. Yleisiä sosiaalipalveluita ovat sosiaalityö, kasvatusta- ja perheneu-

vonta, kotipalvelut, asumispalvelut, laitoshuolto ja perhehoito. (Sosiaalihuoltolaki 1982.)

Sosiaali- ja terveyspalvelut mainittiin aineistossa harvimmin, mutta nuorilla on niistäkin mielipiteitä. Heidän mielestään kunnan pitäisi pystyä järjestämään esimerkiksi työpaikkoja kaikille työttömille kuntalaisille. Sosiaali- ja terveyspalveluihin pitäisi saada muutoksia siten, että palvelut olisivat kaikille kuntalaisille saatavilla yhdenvertaisesti. Palveluiden saatavuus koetaan myös liian hitaaksi. Liiallinen byrokratian määrä tekee esimerkiksi sosiaalipalveluiden käyttämisestä liian työlästä ja vaikeaa, eikä palveluita välttämättä käytetä suuresta tarpeesta huolimatta. Nuoret, jotka korostavat terveyspalveluiden merkitystä, ovat erityisesti huolissaan siitä, miten terveyspalveluiden saatavuus huomioidaan haja-asutusalueille, jotka sijaitsevat hyvin kaukana terveyskeskuksista ja sairaaloista. Hätätapauksissa ensihoitajat saapuvat usein paikalle liian myöhään.

Sosiaali- ja terveyspalveluita tarkasteltaessa voidaan puhua enemmän nuoren syrjäytymisen ehkäisemisestä, kuin osallisuuden kasvattamisesta. Osallisuuden kasvun kannalta erityisesti sosiaalipalveluiden tehtävänä on yhdessä vanhempien, opettajien ja nuorisotyöntekijöiden kanssa auttaa niitä nuoria, jotka ovat jääneet paitsi osallisuuden kokemuksista. Lisäksi tavoitteena on luoda syrjäytyneen nuoren osallisuuden kokemukselle uusi kasvualusta (EU Youth Strategy 2009). Sosiaalipalveluiden avulla nuori voi löytää uusia väyliä osallisuuden kasvulle. Esimerkiksi sosiaalihuollon tukipalveluiden kautta nuori voi saada itselleen opiskelupaikan, jossa nuoren on mahdollisuus saada osallisuuden kokemuksia koulun kautta.

5.6 Seurakunnan nuorisopalvelut

Isostoiminnan sanotaan olevan Suomen evankelis-luterilaisen kirkon menestystuote. Menestyksekkään toiminnan taustalla on onnistunut rippikoulutyö, mutta vastaavasti isostoiminta on onnistuneen rippikoulutyön edellytyksiä. Isosten ansiosta rippikoulu perustuu hyvin pitkälti vertaisoppimiseen. Isostoiminta tavoittaa noin joka kolmannen rippikoulun käyneistä nuorista; vuonna 2013 isostoimin-

taan osallistui 24 500 nuorta. Vastaavasti rippikoulun käyneitä 15-vuotiaita nuoria oli 48 000, mikä on 82,6 prosenttia koko ikäluokasta (Rippikoulu ja isoset i.a). Kirkosta eronneiden määrän kasvaessa rippikoulun ja rippikoulun jälkeisen nuorisotoiminnan on onnistunut säilyttämään suosionsa nuorten keskuudessa.

Isostoiminnassa on menestyksestä huolimatta kehitettävää. Isostoiminnan merkitys on kasvanut seurakunnan työmuotona niin suuresti, että joissain seurakunnissa se on ainoa rippikoulun käyneille nuorille tarjottu toimintamuoto. Kaikilla nuorilla ei ole mahdollisuuksia eikä edellytyksiä osallistumiseen. Toimintaa pitäisi olla myös niille nuorille, jotka eivät pysty tai halua sitoutua pitkiin koulutusprosesseihin. (Rippikoulu ja isoset i.a).

Seurakuntien tarjoamien nuorisopalveluiden iso kehityshaaste on siinä, etteivät ne tavoita kaikkia nuoruuden määritelmän täyttäviä henkilöitä. Nuorisolain (2006) määritelmän mukaan nuorella tarkoitetaan alle 29-vuotiasta henkilöä. Tästä ryhmästä 18–29-vuotiaita kutsutaan nuoriksi aikuisiksi, jotka kirkon näkökulmasta ovat seurakuntien tarjoaman nuorisotyön tavoittamattomissa. Laaja ikäjakauma sekä kohderyhmään kuuluvien elämänvaiheiden monimuotoisuus tekevät kaikille mielekkään toiminnan kehittamisestä haastavaa. Ongelmaan yritetään löytää ratkaisua muun muassa Nuori aikuinen kirkon jäsenenä -projektin avulla. (Kirkko ja nuoret aikuiset i.a.)

Aineistossa seurakuntien tarjoamat palvelut jäivät merkitykseltään vähäisiksi. Haastattelutilanteessa yksi nuorista kertoi osallistuneensa seurakuntansa nuorisotoimintaan. Syy seurakunnan näkymättömyyteen aineistossa saattaa johtua siitä, että seurakunta nähdään enemmänkin itsenäisenä toimijana, kuin osana kunnan palveluverkosta.

Seurakunnat ja kunnat tekevät yhteistyötä paikallisten palveluiden tarjoajina. Nuoria ajatellen yhteistyötä tehdään erityisesti koululaitosten, nuorisotoimien sekä erilaisten toimitilojen yhteiskäytössä. Yhteistyön tavoitteena on parantaa molempien osapuolten palveluiden laatua sekä taloudellista tilannetta. Käytännön yhteistyö määräytyy tilanteista ja tarpeista, joihin vaikuttaa osaltaan myös maantieteellinen sijainti. (Kuntayhteistyö i.a.)

Seurakuntien ja kuntien yhteisiä ajankohtaisia haasteita ovat muuttoliike, väestön ikääntyminen, kuntien ja seurakuntien yhdistymishankkeet, taloudelliset suhdanteet sekä palveluiden saatavuuden turvaaminen. Tämän vuoksi molempien toimijoiden on pohdittava yhdessä ja erikseen, miten yhteisiä arvoja ja normeja sekä yhteisöllisyyttä ja luottamusta voitaisiin parhaiten vaalia. (Kuntayhteistyö i.a.)

Yhteistyö seurakuntien ja kuntien välillä vaihtelee alueittain. Eräässä KUUMA-seudulla sijaitsevassa kunnassa yhteistyötä tehdään tiiviisti kunnan, seurakunnan ja kaikkien muiden nuorten kanssa työskentelevien tahojen kanssa.

Meil on kaks tämmöstä kenttätasolla toimivaa linjaa. Toisessa on työntekijät koostettu niin että ikäryhmä 13–20 suurin piirtein ja toinen ryhmä 17–29 ja siin on tietysti yhteistä toimintapintaa. Näitten tiimien tehtävänä on tota yhdessä toimia tämmösenä nuorten äänen väylänä myöskin jostain et toki heillä on omia tehtäviä et saada palvelut toimimaan joustavasti kun työntekijät tuntee toisensa ja tuntee palvelut ja heil on tämmöst yhteistä koulutusta, yhteistä kehittämistä. Seurakunta kuuluu kanssa näihin meidän kenttätason tiimeihin näiden meidän nuorempien kanssa. (Henkilökohtainen tiedonanto 11.3.2014.)

Toisessa kunnassa yhteistyö eri tahojen välillä on puolestaan hyvin vähäistä. Työntekijät tuntevat toisensa ja erilaisia yhteistyöhankkeita on vireillä, mutta mitään pysyvää toimintamallia ei ole vielä toistaiseksi saatu aikaiseksi.

Meillä on kuntaan semmonen suhde, että tunnetaan kaikki toisemme, kokoustetaan työntekijöiden kesken silloin tällöin. Ollaan me välillä käyty näyttämässä naamaamme heidän jutuissaan ja he on tulleet sitten meidän juttuihin kertomaan kunnan nuorille tarjoamista jutuista. Kyllähän tämmöstä yhteistyötä aina tarvitaan työntekijätasolla. Meillä nyt on aika monta yhteistyöhanketta vireillä tällä hetkellä et kalenterit on täyttyny aika nopeesti. Vois melkeen sanoa et resurssit ei oikeen riitä. (Henkilökohtainen tiedonanto 19.3.2014.)

Tiiviin yhteistyön toimintamallia voisi hyödyntää jopa valtakunnallisella tasolla. Integroitu nuorten palveluverkosto takaisi nuorille moniammatillisen palvelutar-

jonnin, vähentäisi informaatiokatkoksia eri toimijoiden välillä sekä helpottaisi nuorten ohjaamista palvelusta toiseen. Yhteistyössä kohdennetut palvelut vastaavat paremmin nuorten tarpeita.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Keskeiset tulokset

Työn keskeisiä tuloksia ovat aineistoanalyysin perusteella koulutuspalveluiden ja vapaa-aika- sekä nuorisopalveluiden keskeinen merkitys nuorille kuntalaisille. Kaavoitus- ja liikennepalvelut, päätöksenteko ja turvallisuus sekä sosiaali- ja terveystyöpalvelut nähdään analyysissä koulutus- ja vapaa-ajan palveluita tukevinä tekijöinä. Niiden rooli on tukea koulutus- ja vapaa-aikapalveluiden toimivuutta sekä mahdollistaa kuntaympäristö, jossa keskeisimmät nuorten mainitsemat palvelut voidaan toteuttaa. Seurakunta voidaan nähdä osittain samantyyppisenä keskeisiä palveluita tukevana tekijänä, mutta seurakunnan nuorisopalvelut myös täydentävät kunnallisia vapaa-ajanpalveluita ja ovat vaihtelevissa määrin niiden kanssa yhteistyössä.

Osallisuuden rakentumisen näkökulmasta aineistoanalyysin tulokset ovat samankaltaiset aikaisempien aiheeseen liittyvien tutkimusten kanssa. Keskeisimmät osallisuutta rakentavat palvelut ovat nuorille kuntalaisille koulu- ja opiskelupalvelut sekä vapaa-ajan toiminta ja harrastukset. Keskeinen näitä palveluita tukeva ja osallisuutta rakentava palvelu on kaavoitus- ja liikennepalvelut. Liikennepalvelut mahdollistavat toimivan joukkoliikenteen, jonka avulla nuoret kuntalaiset pystyvät käyttämään osallisuutta rakentavia instituutioita, kuten koulua. Kaavoituspalvelut puolestaan mahdollistavat esimerkiksi harrastuspaikkojen rakentamisen ja vaikuttavat merkittävästi esimerkiksi koulujen sijaintiin. Sijainti määrittää sen, kuinka tavoitettavissa tietty koulu tai palvelu nuorelle kuntalaiselle on.

Kaavoitus määrittelee selkeästi, miten kunta mahdollistaa erilaisten palvelutarjoajien tulon kunnan alueelle. Kaavoituksella määritellään, ovatko esimerkiksi nuorten mainitsemat ravintolat ja muut vapaa-aikapalvelut keskitettyjä ja siten toisiaan lähellä vai onko kunnassa olemassa esimerkiksi useita eri palvelukeskittymiä, joiden perusteella myös nuoret hajaantuvat eri alueille.

Turvallisuus ja päätöksenteko ovat laajemmassa kuntakontekstissa keskeisesti osallisuutta rakentavia, sillä ne mahdollistavat nuorille kuntalaisille heidän ha-
luamansa tasa-arvoiset lähtökohdat ja turvallisen perusympäristön, jossa nuoret
pystyvät elämään tasapainoista elämää. Sosiaali- ja terveystalvvelujen rooli ko-
rostuu nuorten kohdalla enemmän syrjäytymisen ehkäisyssä, jota voidaan pitää
osallisuuden vastakappaleena. Nuoret kokivat sosiaali- ja terveystalvveluissa
tärkeänä universaaliuden, joka korostaa tasa-arvoista asiakkaiden asemaa.

6.2 Tulosten kriittinen tarkastelu

Aineistoanalyysin tuloksiin on vaikuttanut selkeästi konteksti, jossa selvitys on
tehty. Opinnäytetyön aineistoa on koottu pitkälti oppilaskuntien ja koulun kautta
toteutuvien haastattelujen ja tapahtumien pohjalta. Haastatteluihin ja ryhmä-
työskentelyyn osallistui pääasiassa oppilaskuntien hallituksiin kuuluvia oppilaita,
jotka ovat aktiivisia kouluuyhteisön jäseniä ja joilla vaikuttamisen halu on oletet-
tavasti olemassa. Vastaajien aktiivisuus oppilaskunnissa on saattanut nostaa
koulun merkitystä aineistossa.

Opinnäytetyön aineisto on koottu alun perin vaikuttamisen näkökulmasta, jolloin
koulu esiintyy nuorilla usein keskeisenä ympäristönä. Koulutustalvvelut saattai-
sivat olla vähemmän korostuneita, jos kerätyssä aineistossa olisi ollut enemmän
vastauksia nuorilta, jotka eivät ole aktiivisesti oppilaskuntatoiminnassa mukana.
Aineiston luotettavuutta kuitenkin puoltaa sen heterogeenisyys.

Koulun ja opintojen merkitys nuorten osallisuudelle on noussut vahvasti esille
myös muissa nuorten osallisuutta kartoittaneissa tutkimuksissa sekä poliittises-
sa päätöksenteossa, kuten Lasten, nuorten ja perheiden politiikkaohjelmassa
sekä Nuorisotutkimusseuran julkaisuissa, kuten nuorten Osallisuushankkeessa
(Vehviläinen 2012) ja Nuorisobarometrissa (Myllyniemi 2013). Näissä julkai-
suissa koulu on liitetty selkeästi myös osallisuuden rakentamiseen, eikä sitä ole
havainnoitu pelkästään vaikuttamisen ympäristönä, kuten opinnäytetyön aineis-
tossa.

Vapaa-aika- ja nuorisopalvelut ovat keskeisiä osallisuutta rakentavina tekijöitä myös muiden aiheesta suoritettujen tutkimusten perusteella. Esimerkkeinä ovat Nuorten vapaa-aikatutkimus ja edellä mainittu Nuorisobarometri, jossa vapaa-aajan merkitys oli selkeästi korostunut nuorten osallisuuden kokemuksessa. Myös opinnäytetyössä esitellyssä KidsOut!-tutkimushankkeessa nuoret nostivat merkittävänä paikkoina esiin sosiaaliseen toimintaan ja kanssakäymiseen liittyvät paikat. Näitä paikkoja ovat nuorille esimerkiksi harrastustoimintaan ja nuorisopalveluihin liittyvät paikat.

6.3 Työn suhde lainsäädäntöön

Suhde työn tulosten ja lainsäädännön välillä ilmenee nuorisolaissa. Opinnäytetyössä useaan otteeseen mainitussa nuorisolaissa taataan nuorille kuntalaisille mahdollisuus vaikuttaa paikallista tai alueellista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn sekä veloitetaan kunta kuulemaan nuoria heitä koskevissa asioissa. Lisäksi nuorisolaki velvoittaa valtiota luovuttamaan yleisavustuksia nuorisojärjestöille ja nuorisotyön palvelujärjestöille.

Nämä lainsäädännön pykälät osoittavat sen, että yhteiskunnallisessa ajattelussa nuorille merkittäväksi osallisuutta edistäviksi toiminnoiksi koetaan nuorisopalvelut ja erilaisten nuorisojärjestöjen toiminta. Nuorisolain tarkoituksena on myös edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja vahvistaa nuoria sosiaalisesti (Nuorisolaki 2006).

6.4 Osallisuuden ja syrjäytymisen suhde

Opinnäytetyön tavoitteena oli kartoittaa osallisuuden rakentumisen vaikutusta syrjäytymisen ehkäisyyn. Aineistoanalyysin ja teorian kautta voidaan nähdä, että osallisuus ja syrjäytyminen ovat toistensa vastakohtia: osallisuutta rakentamalla syrjäytymistä ehkäistään. EU:n nuorten sosiaalisen syrjäytymisen koosteraportissa keskeisiksi syrjäytymistä aiheuttaviksi tekijöiksi nostetaan sosiaalinen epätasa-arvo ja esteet pääsyssä laadukkaaseen opetuksen, työelämän harjoit-

telun ja työnteon piiriin sekä esteet osallistumisessa oman yhteisön poliittiseen ja sosiaaliseen toimintaan, kykenemättömyys nauttia vapaa-ajan ja kulttuurin palveluista ja yleinen eristäytyminen henkisestä ja fyysisestä valtavirran hyvinvoinnista (Paolini i.a. 5).

Opinnäytetyön aineistossa opiskelu, vapaa-aika ja osallistuminen yhteisön sosiaaliseen toimintaan ovat kaikki osallisuutta rakentavia tekijöitä. Myös esimerkiksi eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisussa syrjäytymisestä korostetaan kunnan monipuolisten palveluiden olevan avainasemassa syrjäytymisen ehkäisyssä. Syrjäytymistä ehkäiseviin palveluihin nostetaan koulutus-, sosiaali- ja terveyspalvelut sekä nuoriso- ja liikuntapalvelut (Tarkastusvaliokunta 2013, 244.) Edellä mainitut palvelut nousevat myös opinnäytetyön tuloksissa esiin osallisuutta rakentavina, pois lukien sosiaali- ja terveyspalvelut, jotka koetaan opinnäytetyön tuloksissa enemmän korjaavaksi palveluiksi.

6.5 Jatkotutkimusaiheita

Jatkotutkimusaiheita opinnäytetyön aihepiiriin voisivat olla esimerkiksi tarkempi selvitys nuorten vapaa-ajan toiminnan sosiaalisista yhteisöistä ja niiden luomista osallisuuden muodoista. Tutkimusaiheena voisi olla se, millaisia vapaa-ajan rooleja ja yhteisöjä nuorilla on ja miten ne eroavat toisistaan. Tähän liittyen voitaisiin myös tutkia, miten yhteisöt näyttävät syrjäytymisen ehkäisyssä ja ovatko jotkut yhteisöt valtaväestöstä syrjäytymisen kokemusta lisääviä.

Nuorille tarjottuihin palveluihin liittyen hyvä jatkotutkimusaihe voisi olla myös nuorten ohjaus- ja palvelujärjestelmien toimivuus kunnissa. Kyseisestä monialaisesta yhteistyöverkostosta on säädetty nuorisolain muutoslaissa, mutta siitä tai sen sisällöstä ei olla tarpeeksi tietoisia nuorisotyön kentällä (Laki nuorisolain muutoksesta 2014). Samalla voitaisiin selvittää seurakuntien ja kuntien välisen yhteistyön tila valtakunnallisella tasolla.

7 POHDINTA

7.1 Työn tulosten hyödyntäminen

Kuntalaki uudistuu vuoden 2015 alussa. Valtiovarainministeriön tiedotteen (2014) mukaan uudistuksen keskiössä ovat osallistumiseen ja demokratian edistämiseen liittyvät linjaukset. Kunnan toimintaa ja palveluita tulisi ohjata yhteen sovitettuna kokonaisuutena riippumatta siitä, miten ne järjestetään tai tuotetaan. Uudella kuntalailla pyritään vahvistamaan kokonaisuohjausta ja samalla selkeytetään valta- ja vastuusuhteita.

Opinnäytetyön tulokset sisältävät materiaalia, jota KUUMA-seutuun kuuluvat kunnat voivat halutessaan hyödyntää kuntalakiuudistuksen myötä. Tulokset osoittavat sen, että nuorilla on hyviä mielipiteitä, joita kunnallisten päättäjien olisi hyvä huomioida. Uudessa kuntalaissa tullaan korostamaan kunnan asukkaiden ja palveluiden käyttäjien oikeutta osallistua vaikuttaa kunnan toimintaan (Valtiovarainministeriön tiedote 2014). Tällöin myös nuorten ääni on otettava huomioon. Opinnäytetyön tuloksiin perehtymällä KUUMA-seudun päättäjät saavat vastauksia siihen, millaisia mielipiteitä ja kehitysideoita heidän alueellaan asuvilla nuorilla on kunnallisten palveluiden kehittämiseksi.

7.2 Ammatillinen kasvu

Opinnäytetyöprosessin aikana tietoisuus kunnallisten palveluiden rakentumisesta ja edellytyksistä kasvoi huomattavasti. Ammatillisesta näkökulmasta merkittävin opinnäytetyöprosessin aikana opittu asia on, kuinka kokonaisvaltaisesti kunnalliset palvelut vaikuttavat nuorten osallisuuteen ja aktiivisiksi kansalaisiksi kasvamiseen. Toinen merkittävä huomio on, kuinka valveutuneita nuoria Keski-Uudenmaan alueella on. Nuorten näkemykset olivat kokonaisvaltaisesti kypsiä, mikä näkyy siinä, että sanottavaa löytyi useista eri palveluista. Lisäksi jotkut palveluiden kehitysideat olivat realistisia ja asuinkunnasta riippuen varmasti toteutettavissa. Nuorten mielipiteiden analysointi toi uutta näkemystä nuorten

elämänvaiheen rakentumisesta. Opinnäytetyön tekeminen antoi erinomaiset valmiudet kunnallisen nuorisotyön kehittämiseen ja sen parissa työskentelyyn. Opinnäytetyön teko lisäsi myös tuntemusta laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmistä ja antoi valmiuksia mahdollisia jatko-opintoja varten.

Opinnäytetyön kirjoitusprosessi ja seminaarityöskentely antoivat valmiuksia kokonaisuuksien hallintaan ja projektimaiseen työskentelyyn, jossa työn osia valmistellaan tiettyjen aikataulujen puitteissa. Mahdollisimman laajan teoretiedon käyttö lisäsi ammatillista tietämystä sekä lisäsi kansalaisaktiivisuutta, sillä jouduimme käyttämään lähteinä paljon poliittisia ohjelmia ja perehtymään tarkasti lainsäädäntöön. Lainsäädäntöön perehtyminen tukee myös ammatillista kasvua, sillä lainsäädäntö raamittaa tiukasti sosiaalialan työskentelyä.

LÄHTEET

Aaltonen, Kimmo 2007. Osallistuva nuori. Teoksessa Anu Gretschel; Tomi Kii-lakoski (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja 77. Helsinki: Hakapaino Oy.

Alasuutari, Pertti 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.

Arponen, Anu 2007. ”Miten nuo pienet ossaa ajatella kuin fiksusti” – Lasten mielipiteitä arkiympäristöstään. Lapsiasiavaltuutetun toimiston selvi-tyksiä I:2007. Viitattu 5.10.2014.
http://www.lapsiasia.fi/c/document_library/get_file?folderId=4195284&name=DLFE-8164.pdf

European union 2009. Council resolution on a renewed framework for European cooperation in the youth field (2010-2018). Viitattu 23.10.2014
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1390996863108&uri=CELEX:32009G1219%2801%29>

European union 2012. EU Youth report. Viitattu 23.10.2014
http://ec.europa.eu/youth/library/reports/eu-youth-report-2012_en.pdf

EU Youth Strategy 9.10.2009. Viitattu 19.10.2014.
http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/youth/ef0015_en.htm

Gretschel, Anu 2007. Nuorisovaltuuston henki. Teoksessa Gretschel, Anu; Kii-lakoski, Tomi (toim.) Lasten ja Nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura Julkaisuja 77. Helsinki: Hakapaino Oy.

Hallintolaki 6.6.2003/434. Viitattu 5.10.2014.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434>

Henkilökohtainen tiedonanto 11.3.2014.

Henkilökohtainen tiedonanto 19.3.2014.

Hynynen, Ari; Kyttä, Marketta; Vasankari, Tommi; Aittasalo; Minna, Broberg; Anna; Sarjala, Satu 2013. Lapsia liikuttava kaupunki. Teoksessa Reivinen, Jukka; Leena, Vähäkylä (toim.) Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Tallinna: Tallinna Raamatutrukikoja Ou.

Kasvatuksen tilastoista i.a. Varhaiskasvatus- nuoriso-, ja rippikoulutyö 2013. Sakasti, Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Viitattu 21.10.2014 [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/375C4DFA0CBBB21EC225785E003F47E7/\\$FILE/Varhaiskasvatus_nuoriso_ja_rippikoulutyö_teksti_2013.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/375C4DFA0CBBB21EC225785E003F47E7/$FILE/Varhaiskasvatus_nuoriso_ja_rippikoulutyö_teksti_2013.pdf)

Kiilakoski, Tomi 2007. Lapset ja nuoret kuntalaisina. Teoksessa Gretschel, Anu; Kiilakoski, Tomi (toim.) Lasten ja Nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura Julkaisuja 77. Helsinki: Hakapaino Oy.

Kirkkolaki 26.11.1993/1054. Viitattu 21.10.2014 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054#L4>

Kirkko ja nuoret aikuiset i.a. Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Viitattu 25.10.2014 <http://evl.fi/nuoriaikuinen.nsf/sp2?Open&cid=content34DB5F>

Kuntalaki 17.3.1995/365. Viitattu 21.8.2014 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950365>

Kuntayhteistyö i.a. Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Viitattu 25.10.2014 <http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/5B6AF524F76EFCFFC225709700458C29?OpenDocument&lang=FI>

Kuntien turvallisuussuunnittelu 2014. Kunnat.net. Viitattu 5.10.2014 <http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/tyt/turvallisuus/kuntien-turvallisuussuunnittelu/Sivut/default.aspx>

Kuuma-seutu i.a. Keski-Uudenmaan alue. Viitattu 5.9.2014 <http://www.kuuma.fi/kuuma-seutu>

- Lagström, Hanna. 2011. Syrjäytymisen käsitteestä. Teoksessa Uhinki, Ritva; Uhinki, Ailo (toim.) Anna nuorelle tulevaisuus – ettei kukaan syrjäydy. Turun Lapsi- ja Nuorisotutkimuskeskuksen julkaisuja 2/2011. Turun Yliopisto. Turku: Hansaprint Oy. Viitattu 19.8.2014.
http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/67960/Anna_nuorelle_tulevaisuus_ettei_kukaan_syrjaydy.pdf?sequence=1
- Laine, Terhi; Hyväri, Susanna; Vuokila-Oikonen, Päivi 2010. Mitä on syrjäytymisen vastainen työ? Teoksessa Terhi, Laine; Susanna Hyväri; Päivi Vuokila-Oikonen (toim.) Syrjäytymistä vastaan Sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Tammi.
- Laki nuorisolain muutoksesta 20.8.2014/693. Viitattu 25.10.2014
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100693>
- Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Viitattu 21.8.2014
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensuojelulaki>
- Liikuntalaki 18.12.1998/1054. Viitattu 19.10.2014
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19981054?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=liikuntalaki>
- Lähidemokratia-hankehakemus 2013. Viitattu 5.9.2014
http://www.kuuma.fi/files/1181/Liite_5_Lahidemokratia_hankehakemus_09_12_2013.pdf
- Majoinen, Kaija; Salenius, Maria (toim.); Sallinen, Sini 2012. Elinvoimainen ja toimintakykyinen kunta. Helsinki: Suomen Kuntaliitto
- Myllyniemi, Sami; Berg, Päivi 2013. Nuoria liikkeellä! Nuorten vapaa-aikatutkimus 2013. Julkaisu (Nuorisotutkimusseura) nro 140. Viitattu 14.10.2014.
http://www.liikuntaneuvosto.fi/files/259/Nuoria_liikkeella_Julkaisu_Nettiversio.pdf
- Myllyniemi, Sami 2013. Vaikuttava osa – Nuorisobarometri 2013.
https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2014/02/Nuorisobarometri_2013_lowres1.pdf

- Myrskylä, Pekka 2012. Hukassa – Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? Elinkeinoelämän valtuuskunta – Analyysi No 19. Viitattu 19.8.2014.
<http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjaytyminen.pdf>
- Nousiainen, Leena; Piekkari, Ulla 2007. Osallistuva oppilas – Yhteisöllinen koulu – Toimivan oppilaskunnan opas. Helsinki: Yliopistopaino
- Nuorisolaki 27.1.2006/72. Viitattu 21.8.2014
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö i.a. Lapsi ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012–2015. Viitattu 5.9.2014
http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisopolitiikka/Kehittamisohjelma_2012-2015/
- Paolini, Giulia i.a. European Commission - Youth Social Exclusion and Lessons from Youth Work. Evidence from literature and surveys. Viitattu 22.10.2014 <http://ec.europa.eu/youth/library/reports/eurydice-study-social-exclusion-2013.pdf>
- Perusopetuslaki 21.8.1998/628 Viitattu 19.10.2014
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>
- Rippikoulu ja isokset i.a. Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Viitattu 25.10.2014
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content2C760E>
- Sarajärvi, Anneli; Tuomi, Jouni 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Schoultz, Vera 2010. Nuorten poliittinen osallistuminen ja sen murros. Teoksessa Anttila, Anu-Hanna, Kuussaari, Kristiina, Puhakka Tiina (toim.) Ohipuhuttu nuoruus? Nuorten elinolot -vuosikirja. Helsinki: Yliopistopaino.
- Seurakunnat i.a. Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Viitattu 21.10.2014
<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/9C9A51590FC8D085C2256FEA003A186E?OpenDocument&lang=FI>

Sosiaalihuoltolaki 17.9.1982/710 Viitattu 5.10.2014

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1982/19820710?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=sosiaalihuoltolaki>

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731 Viitattu 21.8.2014

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Tarkastusvaliokunta 2013. Nuorten syrjäytyminen – Tietoa, toimintaa ja tuloksia? Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2013. Viitattu 23.10.2014.

<http://web.eduskunta.fi/dman/Document.phx?documentId=jz32213140909180>

Terveystieteiden tutkimuskeskus 30.12.2010/1326 Viitattu 5.10.2014

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>

Tilastokeskus i.a. Tilastokeskuksen PX-Web-tietokannat. Viitattu 19.8.2014.

http://193.166.171.75/database/StatFin/vrm/vaerak/vaerak_fi.asp

Tilastokeskus 2011. Tulojakotilasto - Pienituloisuuden, köyhyiden ja syrjäytymisen mittareista. Viitattu 19.8.2014.

http://www.stat.fi/til/tjt/2009/02/tjt_2009_02_2011-01-26_kat_005_fi.html

Toiminta i.a. Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Viitattu 21.10.2014

<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/498064D19B44F4F0C2256FEA003B1193?OpenDocument&lang=FI>

Valtiovarainministeriön tiedote 78/2014. Kuntalaki uudistuu – kuntalainen, kuntajohtaminen ja kuntatalouden tasapaino lain keskiössä. Viitattu

14.11.2014

Vehviläinen, Jukka 2012. Nuorten osallisuushanke – arvioinnin loppuraportti.

http://www.oph.fi/download/30231_nuorten_osallisuushanke_arvioinnin_loppuraportti.pdf

LIITTEET

LIITE 1: Lupa haastattelujen tutkimuskäyttöön

LUPA HAASTATTELUJEN TUTKIMUSKÄYTTÖÖN

Asiayhteys: PAIKALLISEN KEHITTÄMISEN JA LÄHIDEMOKRATIAN SELVITYSTYÖHANKE
15.1.2014–13.6.2014

Osallistun KUUMA- seutu liikelaitoksen ja Diakonia-ammattikorkeakoulun Paikallinen kehittäminen ja lähidemokratiahankkeen haastatteluun. Haastattelun tekevät opiskelijat _____ Diakonia-ammattikorkeakoulusta.

Hankkeen tavoitteena on selvittää KUUMA-kuntien lähidemokratian tilaa ja sen kehittämistarpeita. Hanke liittyy kiinteästi Keski-Uudenmaan kuntien yhdistymisselvitykseen, joka hyödyntää lähidemokratiahankkeen tuloksia.

Haastatteluani voidaan käyttää selvitystyössä. Selvitystyön raportissa vastaukseni eivät ole tunnistettavissa. Mikäli vastauksiani myöhemmin käytetään akateemisiin tarkoituksiin, saan kyseisen tekstin luettavakseni ennen sen julkistamista.

Tästä tutkimuslupapaperista on olemassa kappaleet molempien osapuolten käyttöön.

Päiväys _____ Paikkakunta _____

Allekirjoitus _____

LIITE 2: Teemahaastattelun runko

TEEMAHAASTATTELUN RUNKO

Miten voitte kunnassanne vaikuttaa?

Oletteko tyytyväisiä nykyisiin vaikuttamismahdollisuuksiinne?

Näkyykö oppilaskunnan aktiivisuus koulussanne?

Millaisia harrastusmahdollisuuksia teillä on?

Missä vietätte vapaa-aikaanne?

Mitä palveluita kunnassanne voisi parantaa?

Mitä sanottavaa teillä on kunnastanne?

LIITE 3: Ryhmätyöskentelyn runko

RYHMÄHAASTATTELUN RUNKO

9.45 – 10.45: Porukka jaetaan 4 osaan

9.45 – 10.15: 2 ryhmää haastatteluissa 2 ryhmää ryhmätyöskentelyssä

10.15 – 10.45: 2 ryhmää haastatteluissa 2 ryhmää ryhmätyöskentelyssä

Ryhmät tuottavat itsenäisesti vastauksia kysymyksiin:

Unelmakunta?

- Millaista asuminen olisi unelmien paikassa?
- Miltä unelmien asuinpaikka näyttäisi?

Unelmakoulu?

- Millaista opiskelu olisi unelmien koulussa?
- Miltä unelmien koulu näyttäisi?
- Mitä asioita oppilaat saisivat päättää unelmien koulussa?

Miten unelmien koulu tai unelmien kunta voisi syntyä?

Minkäläisten asioiden päättämiseen unelmien asuinpaikkojen johtajat kysyisivät neuvoa lapsilta ja nuorilta?

Osallistujat

Nuorisovaltuusto – Tuusula

Hyrylän Lukio – Oppilaskunnan hallitus

Hyökkälän koulu – Oppilaskunnan hallitus

Jokelan Lukio – Oppilaskunnan hallitus

Jokelan yläaste

Kellokosken yläkoulu/lukio

Hyrylän yläaste